

Dokument från Förbundet KOMMUNISTs 1:a kongress

Grundsatser. För arbetarmakt – för kommunismen

1:a upplagan 1973

2:a upplagan 1974

Innehåll

Förord till andra upplagan	1
Förord	3
Inledning.....	5
1. Kapitalismen – ett förtryckarsamhälle	7
2. Klasserna och klasskampen.....	14
3. Staten	17
4. Arbetarklassen och det kommunistiska partiet.....	20
5. Vägen till makten	26
6. Övergångssamhället	34
7. Arbetarmakt och socialism.....	39
8. Historiska erfarenheter av försök till socialistiskt uppbygge	44
9. Socialism, kommunism	52
Ordlista	52

OBS: Ord markerade med asterisk (*) förklaras i den avslutande ordlistan.

Förord till andra upplagan

Hur ska vi övervinna högeropportunisternas* – Vpk/KFML – oförmåga att förena politik och ekonomi i samhällsanalysen och oförståelse för arbetarklassens deltagande på båda områdena? Hur ska vi förbinda arbetsplatskampen och de dagspolitiska frågorna med socialismen? Dessa *politiska* frågor var utgångspunkten för den opposition inom Vänsterns Ungdomsförbund (VUF)* som senare skulle bli Förbundet KOMMUNIST.+

För att kunna besvara dessa frågor måste vi avvisa dogmatikernas enkla upprepande av tidigare historia. Vi nöjde oss inte med de dåliga kopior, av marxismens klassiker och tidigare kommunistpartiers historia, som dessa serverade. Det var nödvändigt med ett självständigt arbete för att utveckla en kommunistisk helhetssyn på samhället och de djupgående förändringar som krossandet av kapitalismen måste innebära.

Detta gav oss anledning till ett omfattande *teoretiskt* arbete – utvecklat hand i hand med vissa politiska och organisatoriska försummelse och vederbörligen avhånat av dogmatikerna som ”redan hade sin teori klar”. Resultatet av detta arbete summeras främst i Grundsatserna.

Medvetna om att Grundsatserna, som teoretisk produkt och programmatiskt dokument, skiljer sig mycket från vad som tidigare producerats av den kommunistiska rörelsen i Sverige, igår och idag, antog vi att de skulle fylla ett stort vacuum. På 4 månader blev också den första upplagans 3000 ex. slutsålda. Detta var tidigare än vi räknat med och vi kan bara beklaga att den andra upplagan dröjt.

Det är ännu för tidigt att summera alla reaktionerna på Grundsatserna. Åtskilliga av de studiecirklar som bildats kring dem är ännu ej avslutade. Reaktionen från andra vänsterorganisationer har också varit trevande. Vi har ännu inte sett till någon helhetskritik. Det är främst vår syn på problemen med arbetarmaktens upprättande efter maktövertagandet som kritiserats. Bedömningen av arbetarmaktens utveckling och befastande i Kina har oftast blivit det konkreta föremålet för kritik.

Angreppssätten från dogmatikerna har dock haft den karaktär vi kunde förvänta oss. Inget försök till konkret analys av de problem övergången till kommunismen kommer att ställa oss inför, för att utveckla analysen, utan endast ett försvar för de egna gamla ”sanningarna”.

KFMLr har framförallt hängt upp sig på en formulering om Kina: ”Det kan inte ens vara tal om arbetarmakt då bondebefolkningen fortfarande överväger”. Man påpekar helt riktigt att det inte är en fråga om antal som avgör om det existerar en arbetarmakt i Kina. Det är naturligtvis medvetenheten och styrkan i arbetarklassens maktorgan som avgör. Vad vi velat visa med denna formulering är just de problem som den stora efterblivna jordbrukssektorn reser för arbetarmaktens utvidgning. Det bör också klart framgå om man läser de föregående sidorna.

KFMLr ser inte de objektiva begränsningarna för arbetarmaktens utvidgning utan anklagar oss istället för dålig tilltro till bönderna. Detta moraliserande försvar för en outvecklad situation fyller ingen funktion i kampen för att befästa en reell arbetarmakt. Vi menar att småproduktionens storlek, kollektivjordbrukarnas vacklan mellan att utveckla kollektiviseringen och den egna ”täppan”, utbildningens och teknikens eftersläpning på landsbygden etc. är objektiva hinder för arbetarmaktens befastande. Jordbruksproduktionen har ännu inte ”proletariserats”.

Visst finns det en form av arbetarmakt i Kina. Detta främst genom förtroendet för KKP och dess proletära ideologi och det inflytande som arbetarna i den mer utvecklade industrisektorn har på utvecklingen, bl. a. den nationella egendomen och planeringen. Denna form har vi i *Grundsatserna* karakteriserat som huvudsakligen en fråga om arbetarkontroll – den är inte

+ För ord markerade med * se ordlistan i slutet av boken.

tillräcklig för att befästa den reella maktutövning vi i Grundsatserna betecknat med arbetarmakt: där arbetarmassorna genom egna klassorgan *direkt behärskar* samhällets väsentligaste sektorer – statsmakten och de viktigaste produktionssektorerna.

Kampen för att upprätta denna reella arbetarmakt är ännu inte avgjord. Den pågår ständigt, såväl inom som utanför KKP. Det visar inte minst den senaste tiden utveckling. Att bara slå sig till ro och försvara det bestående, som om socialismen vore befäst, kan leda till att man blir ett stöd åt revisionistiska krafter.

För de som vill skaffa sig en djupare kunskap om den kinesiska revolutionens utveckling och en bakgrundsanalys till vår syn rekommenderar vi den av Förbundet KOMMUNIST utgivna [Kina – klasskampen går vidare](#).

Så till trotskisterna i RMF som kommit med en mer omfattande kritik. Denna uttrycker en annan variant av moraliserande när man avvisar vår positiva bedömning av den kinesiska revolutionens landvinningar. Arbetarmakten borde enligt trotskisterna redan vara upprättad. Man saknar arbetarråden, och enligt deras uppfattning är det egentligen bara en byråkrati som hindrar genomförandet av detta.

Kärnpunkten i trotskisternas kritik är att ”istället för att koncentrera sig på politiken (arbetarråden, statsmakten) har FK koncentrerat sig på produktionsprocessen (arbetsdelningen)” (se *Fjärde internationalen 1-2/74*).

Vi menar att det här inte är fråga om antingen-eller och att trotskisterna uttrycker just den ovan nämnda oförmågan att lösa problemet om förhållandet mellan politik och ekonomi. Vad Grundsatserna försöker urskilja är nämligen just den konkreta dialektiken* mellan dessa båda. Arbetarråden är bara en *form* för arbetarklassens maktövertagande. Genom klasskamp och ett intensivt omvandlingsarbete på samhällets olika områden måste arbetarmakten ges ett reellt *innehåll*. Enheten i själva produktionsprocessen (som kampen mot arbetsdelningen har som mål) är en oundgänglig förutsättning för att arbetarklassen ska kunna stå som en samlad kraft gentemot det döda arbetet* och den centrala planadministrationen (se *Kommunist 17*).

I sin ideologiska förblindning vägrar trotskisterna att dra nytta av de konkreta erfarenheter som exempelvis den kinesiska revolutionen givit. De söker på ett för dogmatiker karaktäristiskt sätt avfärda Grundsatsernas empiriskt* förankrade och teoretiskt nog utarbetade begrepp med lösryckta Lenincitat och ”logiska” spetsfundigheter,

Som vi pekade på i första upplagens förord så är Grundsatsernas karaktär principiell och kan förväntas bevara sin giltighet under en längre tid. Men vi har redan påbörjat ett arbete med dess *svagheter*. Det gäller teorin för övergången till kommunismen (hur sammanknyta kampen mot arbetsdelningen med varuproduktionens upphävande och planekonomins utformning).

Men det viktigaste som vi tagit itu med sedan kongressen är ändå att utveckla den *politiska praktiken* med Grundsatserna som en utgångspunkt. Jämte Grundsatserna har nu också den andra delen av kongressdokumenten publicerats. Detta dokument om strategin och taktiken söker mot bakgrund av Grundsatserna ge ett mer konkret perspektiv på den revolutionära kampen och en vägledning för arbetsplatsarbetet idag. En hårdare satsning på att ingripa i klasskampen och på organisationens omvandling till en genuin arbetarorganisation präglar förbundet sedan kongressen. För närvarande är också hela organisationen indragen i en gemensam värdering av vår praktik.

Vi förbereder också, som oundgängligt för att vidareutveckla vår politiska praktik, en *konkret lägesanalys* av kapitalismens internationella och nationella utveckling (ekonomin, staten och klasserna). Kommunist kommer framöver fortlöpande att publicera material för och från denna.

Grundsatzernas betydelse och vikt kvarstår inför dess andra upplaga som början till ett kommunistiskt helhetsprogram, som demonstration av och utgångspunkt för hur kommunister på ett vetenskapligt sätt ska ta sig an de politiska problemen.

Arbetsutskottet den 17/8 1974.

Förord

Dessa *grundsatser* är tillsammans med stadgar och dokument om huvuduppgifterna och arbetsplatstaktiken tagna på Förbundet KOMMUNIST:s första kongress, som hölls 5-8 oktober 1973.

Förbundet KOMMUNIST:s drygt treåriga historia har präglats av den svåra kampen att omvandla Förbundet till en arbetarorganisation från en organisation ur studentrörelsen. Denna omvandling har ännu inte genomförts fullständigt men kongressen var ett stort steg framåt. Det gäller att utforma en kommunistisk politik som förbinder arbetsplatskampen och de dagspolitiska frågorna med socialismen. Vi har inte som de stalinistiska och trotskistiska organisationerna hämtat färdiga lösningar, utan sökt att självständigt tillgodogöra oss det värdefulla från de marxistiska klassikerna, från arbetarrörelsens historia, från arbetarkampen i dag (framför allt i Europa) och från den unga kommunistiska rörelsen i första hand i Europa.

Denna väg har varit svårare och längre. Och den har haft sittpris. Förbundet KOMMUNIST har tidvis präglats av bristande nationell samordning och "löslighet" samt en bristande syn i organisationsfrågan. Förbundet har haft en praktisk och teoretisk oklarhet i förhållandet avantgarde-massa, som lett till en överbetoning av först den ena och sedan den andra sidan. Det dröjde länge innan vi insåg vikten av ett propagandistiskt centralorgan. Det gick nästan två år innan vår satsning på att omvandla Förbundet till en arbetarorganisation blev konsekvent. Vi hade svårigheter att formulera en konkret politik. I samband med omvandlingen av Förbundet till en arbetarorganisation, blev vi å andra sidan lite inskränkta till arbetsplatserna. Detta spelade dock för en tid en progressiv roll speciellt om man ser det med kongressen som bakgrund, där vi har samlat ihop oss och formulerat politiska uppgifter i hela samhällsformationen.

Men då vi nu gått denna väg, är vi mer än någonsin övertygade om att det varit nödvändigt för att kunna verka för en kommunistisk rörelse i Sverige. Vi går grundligt tillväga. Det går inte att som KFMLr och RMF bära med sig begravda hundar, ouppklarade politiska varbörder, som gång på gång måste leda till splittringar och därmed omöjliggöra skapandet av en slagkraftig kommunistisk organisation. Detta är stalinismens och trotskismens hela gemensamma historia talfört vittne på.

Förutsättningarna för att kunna genomföra Förbundet KOMMUNIST:s första kongress har varit att vi någorlunda har kunnat ta ställning till avgörande frågor, som vid Förbundets bildande 1970 ännu var ofärdiga:

- det kommunistiska partiets uppgifter
- den nya arbetarrörelsens utveckling och kommunisternas roll därvid
- socialismen och de s. k. socialistiska länderna
- en konsekvent syn och satsning på ett propagandistiskt centralorgan.
- Förbundets omvandling till en arbetarorganisation
- taktiska linjer för kommunisternas arbetsplatsarbete
- organisationsfrågan, stadgar

Att vi kunnat genomföra denna kongress är med andra ord ett betydelsefullt steg i vår utveckling. Det handlar framförallt om vår förmåga att målmedvetet kämpa för en kommunistisk rörelse och arbetarklassens maktövertagande i Sverige. Nu kan vi på ett helt annat och kraftfullt sätt ingripa i klasskampen, utveckla vår propaganda och bygga en

klasskampsorganisation, och planmässigt värdera våra erfarenheter samt genomföra kritik och självkritik för att förbättra vår politik.

Att detta dokument är *grundsatser* innebär att dess karaktär är principiell och allmän och att det på det hela taget väntas bevara sin giltighet under en längre tid. Vi lägger fram det offentligt för att visa vad vi står för, ange grundvalarna för vårt politiska handlande. Vi lägger fram det som upplysning och utmaning till revolutionärer och progressiva.

Grundsatserna ger en kommunistisk syn på de mest avgörande frågorna om kapitalism och socialism, om villkoren för arbetarklassens befrielse och klassamhällets upphävande, om det kommunistiska partiets uppgifter, om förhållandet mellan parti och klass, om vägen till makten, om kampen för socialismen under övergångsperioden efter revolutionen, om bolsjevismens och maoismens landvinningar och begränsningar, om erfarenheterna från de socialistiska länderna. En sådan kommunistisk syn har inte tidigare formulerats i det här landet. Vi står på de marxistiska klassikernas grund, och har därutöver dragit lärdomar av arbetarrörelsens historia under perioden efter oktoberrevolutionen.

Men även grundsatserna måste kunna förändras och omvärderas genom nya erfarenheter och noggrannare undersökningar. Den första kongressen pekade särskilt på en del, där vi redan nu vet att det finns viktiga svagheter. Det gäller avsnittet om övergångssamhällena och socialismen. Analysen av varuproduktionens upphävande och planekonomins utformning har vi ännu ej genomfört tillfredställande. Vi har pekat på arbetsdelningens (ej att förväxla med arbetsfördelningen) bekämpande som en grundförutsättning för att samhället efter revolutionen ska kunna utvecklas mot socialismen. Detta är en avgörande erfarenhet från Sovjetunionen, Östeuropa och Kina. Kampen mot arbetsdelningen är klasskampens viktigaste uppenbarelsesform efter revolutionen. Insikten härom är en stor landvinning. Men vi har inte väl kunnat sammanknyta denna sida (arbetsdelningen) med den andra sidan, som är varuproduktionens upphävande och planekonomins utformning. Vi har mer utrett klasskampen än ekonomin. Dessa båda sidor utgör tillsammans en enhet. Klasskampen och ekonomin ingriper i varandra.

Att utreda den frågan är en av de uppgifter vi måste ställa oss.

Men för att utveckla vår politik måste vi ställa oss fler uppgifter på ett mer konkret plan, som går utöver grundsatsernas mer principiella karaktär. Det gäller en *lägesanalys* och grundläggande konkreta analyser av *klasserna* och den svenska *staten*.

Att analysera det ekonomiska, politiska men även det sociala lägets utveckling är därför en av de uppgifter, som Förbundet KOMMUNIST kommer att sätta högt under den kommande kongressperioden.

Inledning

December 1969: Tusen hamnarbetare i strejk i Göteborg.

December 1969: Femtusen gruvarbetare i strejk i Malmfälten.

Januari och februari 1970: Tiotusentals arbetare följer gruvarbetarnas exempel. En mäktig våg av arbetarkamp väller över Sverige.

Bara några månader tidigare hade kapitalets överstepräst Gunnar Sträng talat på "näringslivets" Arosmässa. Svenska arbetare är nöjda. Så föll hans ord. Och att arbetarna enligt vänstern måste vara hemskt "förborgerligade", eftersom de aldrig strejkade.

Så uttalade sig G. Sträng. Det var hösten 1969.

Strejkvågen rev sönder klassamarbetsmännens tal om en lydlig, foglig, anpasslig arbetarklass, kort sagt en arbetarklass av gräsosor. "Folkhems"slöjorna slets av klassamhället.

Utsugarväldet började framträda i all sin nakenhet.

Visserligen har kapitalisterna och deras grötgång i LO organiserat sig till offensiv mot arbetarkampen. Antistrejkexperter har utbildats. "Strejk"drabbade företag förbjuds att göra eftergifter för de kämpande och får i gengäld understöd av arbetsköparföreningen. Strejkledare avskedas systematiskt. LO-bossarna har finslipat splittringstaktiken.

Men strejkerna har fortsatt. Oregelbundet, ibland trevande. Men kväva dem har profitmaffian inte lyckats med.

Klasskampen har kommit till "folkhemmet" för att stanna.

Och det är inte bara arbetare som börjat röra på sig. Det är ungdom, glesbygdsbor, kvinnor, kåkfarare. Det är miljökamp, det är antiimperialistisk aktion, det är allaktivitetshus och storfamiljer, det är front mot skvalradions och kommersialismens musikmord.

Allt fler tappar tron på konkurrenssamhället. Allt fler godtar inte längre kapitalismens sätt att producera, sätt att leva, tänka, konsumera.

Vad har den gamla 'arbetarrörelsen' för svar på det?

I fyrtiotvå år har den ju haft regeringsmakten. Det är de "demokratiska socialisterna" som suttit på tronen under den storslagna "utveckling" som lett oss:

till ständigt skärpt utsvettning, ständiga taktökningar, ökad skiftgång, stigande antal skador, sjukdomar och förslitning i arbetet, allt fler mord på arbetare i produktionen.

till en oerhörd koncentration av kapitalet i händerna på ett fåtal finanskapitalister, ett allt mindre, allt profitgirigare utsugargång.

till en ekonomi som inte längre kan garantera stabil levnadsstandard och full sysselsättning för arbetarklassen. Utan bestående hög arbetslöshet, reallönesänkningar och våldsam utslagning av arbetare från den "öppna arbetsmarknaden".

till beredskapsarbeten, arkivarbeten, "arbetsvård", "skyddade verkstäder", evig omskolning....

till en grym utarmning av stora delar av Sverige, särskilt Norrland. Glesbygden berövas allt liv. Strömmen av deporterade arbetare och arbeterskor går strid till storstäderna.

Arbetsfamiljerna pressas in i storstädernas betonggetton. Deras barn förvildas i asfalt-djungeln. Allt tar kapitalisterna från arbetarna: kroppen, själen, barnen.

till en oerhörd upprustning och ansvallning av den borgerliga staten och våldsapparaten i synnerhet. Polisen centraliseras och militariseras. Anslagen stiger brant i höjden, tusentals nya tjänster inrättas. I cellerna på polishusen misshandlas allt fler arbetarungdomar.

De två spionpoliserna mot arbetarklassen, IB och SÄPO, förstärks på alla sätt av sossepåvarna. De borgerliga klasslagarna skärps. § 32 avskaffas – och blir lag. Kapitalets rätt att avskeda motspänstiga och ”icke-samarbetsvilliga” arbetare skall nu tryggas av den borgerliga staten. Terrorlagen mot våra kämpande kamrater i Västasien, ja alla befrielseörelser. lagen om ”tillfälligt omhändertagande” av arbetarungdom och politiska demonstranter, processer och skenrättegångar mot kommunister och samhällskritiker, ständigt ökande svartlistning av militanta arbetare på arbetsplatserna...

Det nakna borgerliga förtrycket har rullat igång, anført av ”arbetarregeringen”.

DET är deras svar. Det är de 'demokratiska socialisternas' svar.

SAP-spetsarna och deras underhuggare och eftersägare, deras stövelputsare och korpraler. De är inga socialister. De är borgerliga karriärer från överklassen och klassförrädare från arbetarklassen, splittrare och sabotörer av varje arbetarkamp som går mot deras samarbete med kapitalet. De är arbetarnas svurna klassfiender. Deras hesa skrån om ”extremister” och ”fanatiker” förmår inte längre dölja det: reformismen är ett stinkande lik.

Av den gamla arbetarrörelsen återstår endast ombudsmännens ”rörelse”. Det är vår fasta övertygelse att ingen kraft någonsin förmår blåsa liv i detta ruttnande lik. De har för alltid skilt sig från arbetarklassen,

Det krävs en ny och kämpande arbetarrörelse. En rörelse som växer underifrån, i kamp mot kapitalets diktatur på arbetsplatserna, i kamp mot deras borgerliga stat med sina domstolar, klasslagar, snyltande byråkrater. I kamp mot arbetarbyråkrater och samarbetsmän som hela tiden söker hejda och hämma arbetarklassens själ ständiga utveckling.

Den nya arbetarrörelsen vill inte ha representanter som kan göra karriär på dess rygg, livstidsbyråkrater som lever på att ”företräda” och förtrampa arbetarna. Den skall genomsyras av arbetardemokrati, kampglädje och handlingskraft in i minsta del. Den får aldrig låta sig snöpas och inskränka sig till att lappa och laga detta dömda borgarsamhälle.

Det är nu arbetarna måste samla kraft för en kamp för livet och för framtiden!

Vi vill bygga en ny revolutionär arbetarrörelse, som ständigt kämpar för makten åt arbetarna – över fabriker, bostadsområden, skolor, naturtillgångar – för arbetarnas stat, för socialismen, för det fria klasslösa kommunistiska samhället.

Vi nöjer oss inte med smulor från kapitalisternas bord.

Vi vill allt: All makt, alla rikedomar, all frihet åt arbetarklassen!

En ny arbetarrörelse kräver både uppbygget av en kommunistisk kaderorganisation och en bred och djup arbetarsjälvständighet i handling och tänkande.

Detta är ett program för kampen för denna arbetarrörelse. Den kampen har redan börjat: i gruvor och hamnar, på varv, på fabriker, på byggarbetsplatser – överallt där arbetare dagligen förtrycks och förnedras av kapitalet.

**FÖR EN NY KÄMPANDE REVOLUTIONÄR ARBETARRÖRELSE!
FÖR ARBETARMAKT!
FÖR KOMMUNISMEN!**

Arbetsutskottet december 1973

1. Kapitalismen – ett förtryckarsamhälle

Kapitalismens genombrott innebär ett oerhört framsteg för mänskligheten. Genom maskindriftens utveckling får människorna möjligheten att utveckla den ständiga knapphetens värld till ett samhälle där det finns tekniska möjligheter att tillfredsställa alla människors viktiga behov.

Grunden för kapitalismen är att man producerar varor för att sälja dem på marknaden* med vinst. Det är inte människornas behov som bestämmer produktionen utan vinstmotivet. Kapitalismen är inte intresserad av varornas bruksvärde*, utan enbart av deras bytesvärde* på marknaden.

Det har inte alltid varit på det sättet. I det feodala samhället, som föregick det kapitalistiska, var bruks-värdeproduktionen det grundläggande. Bondefamiljerna producerade själva vad de behövde.

Men redan i det feodala samhället började en viss bytesvärdesproduktion att utvecklas. Det uppstod hantverkare som specialiserade sig på att producera vissa mer komplicerade saker som bönder och andra behövde. Men marknaderna var små och isolerade från varandra. Därför var stordrift omöjlig, och en ensam hantverkare hade bara sin lokala marknad att producera varor för. Ännu var inte de som producerade avskilda från sina arbetsredskap. De materiella förutsättningarna för detta saknades.

Kapitalismens uppkomst under feodalismen* var en komplicerad process*, där uppkomsten av marknader för varuutbyte, penningekonomin framväxt och hantverkets utveckling via arbetsdelningen* till industriell produktion var viktiga beståndsdelar. Det nödvändiga startkapitalet uppkom genom att feodaladeln utplundrade bönderna och genom handelns språngartade utveckling i samband med att man utnyttjade de nyupptäckta rika områdena i Afrika och Asien. Det skedde en omfattande utplundring och exploatering av dessa områden. Till exempel kunde stora vinster göras genom slavhandel.

På landsbygden gjordes arbetskraft överflödigt framför allt genom omfördelning av jorden och den annorlunda inriktning av jordbruksproduktionen detta möjliggjorde. Småbönder blev ställda utan egendom och det enda de kunde göra för att livnära sig och sina familjer var att sälja sin arbetskraft.

Detta var de första stapplande stegen i utvecklingen mot kapitalismen. Två nya klasser utkristalliserades i samhället. Detta gav grunden för en begynnande industriell verksamhet. Det fanns dels en grupp som kontrollerade kapital*, vilket var nödvändigt för att upprätta fabriker. Dels fanns en allt större grupp som inte längre hade något mer än sin arbetskraft att sälja.

I början samlades flera olika mindre hantverkare under en mästare. Men i takt med den ökade handeln och marknaden skapades förutsättningar för nästa steg: Maskindriften och den ständiga förbättringen av denna genom nya uppfinningar. I och med att det fanns en stor marknad att producera för blev det lönsamt att använda maskiner.

Det är nu producenternas* definitiva avskiljande från produktionsmedlen* sker. En grupp av människor har de pengar och den makt som behövs för att skaffa maskinerna, en annan grupp har bara sin arbetskraft att sälja till maskinägarna.

Arbetskraften – en vara

De ruinerade småproducenterna hade inget annat val än att anställas av de kapitalistiska företagen. De tvingas sälja sin arbetskraft för att kunna leva. Arbetskraften reduceras därigenom till en vara på den kapitalistiska marknaden. Det är detta som skapar de

grundläggande klassförhållandena under kapitalismen. Det finns två huvudklasser med helt motstridiga intressen: De som säljer sin arbetskraft (arbetarna) och de som köper denna arbetskraft (kapitalisterna).

Genom att småproduktionen slås ut och allt fler anställs i kapitalets grottekvarnar växer också marknaderna, vilket ytterligare gynnar den kapitalistiska stordriften. Arbetarna får för sin lön köpa livsnödvändigheter på marknaden.

Arbetskraften skapar mervärde

Varan arbetskraft är helt avgörande för kapitalet. Det är på denna vara det bygger hela sin existens. Användningen av arbetskraften i fabriker skapar nämligen mer värde än kapitalisten behöver lägga ut för att köpa den. Det är arbetarna som skapar mervärdet*.

Detta är den andra grunden för kapitalismen, mervärdesproduktionen. Det mervärde som arbetarna skapar används huvudsakligen för att ytterligare utvidga stordriften. Nya maskiner och mer arbetskraft kan köpas för mervärdet.

Konkurrens – monopolisering

Att de kapitalistiska företagen p g a mervärdesproduktionen har en ständig tendens att utvidgas leder till skärpt konkurrens. För att hävda sig i denna försöker de enskilda företagen att göra vinster på varandras bekostnad. Detta kan de göra genom att skaffa effektivare produktionsmedel än sina konkurrenter.

Därför innebär kapitalismen inte bara mervärdesproduktion. Den innebär också att fabriker blir allt större och maskinerna allt effektivare. Det behövs ständigt kortare tid för att producera en viss vara.

Det är denna utveckling som leder till *monopolkapitalismen**. Allt fler småföretag slås ut eller köps upp i konkurrensen. De har inte råd att skaffa de nya effektiva maskinerna. Utvecklingen mot monopolkapitalism började redan i slutet av 1800-talet för att ha slagit igenom i alla utvecklade industriländer redan på 1920-talet. Sedan dess har utvecklingen gått allt snabbare. Få länder har så hög kapitalkoncentration på så få händer som Sverige.

Förhållandet mellan maskiner och råvaror å ena sidan och arbetskraften å den andra förändras. En allt större del av det kapital som behövs för framställningen av en vara kommer att utgöras av maskiner, råvaror etc, och en allt mindre del av lönekostnader för arbetskraften. Vi säger med Marx att kapitalets organiska sammansättning* ökar.

Detta, som är en hävstång för hela den kapitalistiska utvecklingen, är samtidigt ett dödshot mot kapitalismen som system. Ökningen av den organiska sammansättningen leder till att mervärdesandelen tenderar att minska. Vi kallar detta, också med Marx, att profitkvoten* har en tendens att falla. Och det är allvarligt för kapitalismen, eftersom profiterna är drivkraften i den kapitalistiska utvecklingen.

Överproduktion

Men detta är inte det enda hotet. Under kapitalismen produceras för att sälja så mycket som möjligt på marknaden. Ingen kan tala om att det producerats för mycket förrän marknaden är överfull med osäljbara varor.

Denna ständiga tendens till överproduktion förstärks ytterligare av att kapitalet för att bemästra profitkvotens fall måste hålla nere arbetarnas löner.

Detta medför att kapitalismen förr eller senare kommer till en punkt där marknaden inte är tillräckligt stor för den utvidgade produktionen. Detta eftersom arbetarnas konsumtion är en mycket viktig del av marknaden.

Kriser

Tendensen till överproduktion och profitkvotens tendens att falla är grunden för kapitalismens olösbara motsättningar.

Det ”naturliga” sättet att lösa denna motsättning är genom ständigt återkommande förödande kriser. Kapitalismen fortsätter att uppehålla sitt liv till priset av massarbetslöshet, förstöring av livsförnödenheter och maskiner som står outnyttjade.

Kriserna medför att kapitalismen delvis kan börja sin utveckling på ny kula. Maskiner och arbetare blir arbetslösa. Därför sjunker deras pris. När det sjunkit tillräckligt blir det ånyo lönsamt att börja investera. Grottekvarnen rullar igång igen.

Utvidgning av marknaden

Men kapitalismen har en mängd medel att uppskjuta kriserna.

Det viktigaste medlet är att utvidga marknaderna. På detta sätt kan överproduktionen skjutas upp och tendensen till profitkvotens fall behöver inte göra sig gällande.

Den mest omedelbara marknadsutvidgningen sker genom att den kapitalistiska produktionen tränger ut hantverket och småproduktionen. Småhantverkarna och småproducenterna skapar i sig själva en marknad för kapitalistiska varor. Men den kapitalistiska produktionen innebär också att de slås ut och tvingas bli arbetare i de kapitalistiska industrierna. Och arbetarna ger den idealiska marknaden eftersom de tvingas köpa alla sina livsförnödenheter.

Utslagningen av småproduktionen i de kapitalistiska länderna har varit en utdragen process som fortfarande inte är avslutad. I ett synnerligen kapitaliserat land som Sverige finns det fortfarande hantverkare och småbönder kvar.

Imperialismen

Fattigdomen och underutvecklingen i Afrika, Latinamerika och stora delar av Asien är inte något ”naturligt”, något som alltid varit. Den har *skapats* av kapitalismen.

De fattiga ländernas råvarukällor plundras systematiskt av kapitalisterna. När konkurrensen om marknaderna i det egna landet blivit för hård eller kapitalisterna delat upp marknaden mellan sig, då sinar möjligheterna till nya profiler. Då måste bolagen gå utomlands på jakt efter avsättningsmarknader, råvaror och billig arbetskraft att suga ut.

Där slår imperialisterna sönder det inhemska hantverket och småindustrin för att de imperialistiska bolagen skall få avsättning för sina varor. Jordbruket inriktas på att försörja imperialistländerna med råvaror istället för att försörja den egna befolkningen. Imperialismen sliter sönder gamla levnadsmönster. Floder av obehövligen konsumtionsvaror väller in över de underutvecklade ländernas städer. För den besuttnen finns allt. För den förtryckte intet. I arbetslöshetens och inflationens kölvatten följer skumraskaffärer, prostitution och passivitet. Kort sagt: Den kultur imperialismen slitit sönder ersätts med kapitalismens mest anskrämliga uttryck. Utplundringen av de fattiga folken, folkorden och terrorn mot folken i Palestina, Indokina och Portugals kolonier är det ansikte kapitalismen visar upp mot den tredje världen.

Imperialismen präglar också livet i de dominerande staterna. Arbetarnas klassmedvetenhet deformeras. Underordnade motsättningar skjuts framför mer grundläggande.

Rasmotsättningar blir skenbart djupare än klassmotsättningarna. Klassolidariteten får vika för gruppegoism. Arbetarklassen desorganiseras*. Arbetarrörelsen förstelnar.

Detta är starkast, mest påtagligt i den starkaste imperialiststaten – USA. I andra dominerande imperialistnationer är detta mindre påtagligt. I länder som Frankrike och Italien håller en ny revolutionär arbetarrörelse på att befria sig från de passiviserande bojor som förlamat arbetarna under de senaste två decennierna. Arbetarna i de ledande imperialiststaterna blir inte

mindre utsugna för att deras klassbröder i underutvecklade länder utsugs mer.

Den regionala obalans som finns inom de kapitalistiska länderna har av imperialismen återskapats på världsnivå, till en bestående och djup klyfta mellan länder och världsdelar.

Men även världsmarknaden är begränsad och de utnyttjade råvarukällorna är inte outtömliga. Imperialistisk expansion kan inte häva konkurrenskampen och kapitalismens motsättningar. Den återskapar och skärper dem i världsmåttstock.

Konstgjord marknadsutvidgning

Men kapitalismen har inte bara dessa bägge naturliga sätt att utveckla marknaderna. Det finns ytterligare raffinerade sätt. Marknaden kan utvidgas genom att nya varor och därmed nya behov skapas, och genom att de kapitalistiska företagen i ökad utsträckning köper och säljer av varandra för att satsa mer på den maskinella utrustningen.

För att möjliggöra detta har kapitalismen uppfunnit ett sällsynt sinnrikt system, kreditexpansionen*. Genom att ge krediter kan man skapa marknader innan de egentligen finns. Om man dessutom behandlar dessa krediter som verkliga värden blir kreditexpansionen en enorm hävstång för den kapitalistiska utvecklingen.

Detta har kapitalismen kunnat genomföra genom att den naturliga värdemätaren guld i allt större utsträckning har ersatts av sedlar och kontoteckningar. Och dessa baserar sig på krediter.

Denna utveckling har nu gått så långt att man t o m i den internationella handeln har övergett guld som grunden för värdemätningen. Det är därför den nuvarande kapitalistiska krisen måste ta sig uttryck som en valutakris*.

Planering av planlösheten

Kapitalismen är till sin grundläggande karaktär helt planlös. Den är bara inriktad på att de enskilda företagen skall producera varor för att sälja dessa med så stor vinst som möjligt. Men den kapitalistiska utsugningen tvingar fram vissa planelement.

På grund av den järnhårda konkurrensen slås allt fler företag ut. De övriga växer till jättar som genom överenskommelser delvis kan upphäva konkurrensen. Det är denna tendens som gör att vi kan tala om monopolkapitalism. Men monopolkapitalismen har inte upphävt konkurrensen och kan bara under kortare tid förlänga stabiliteten.

Ytterligare ett planelement kommer in genom att den kapitalistiska staten i allt högre grad börjat reglera ekonomin. Men detta sker helt på den kapitalistiska varuproduktionens villkor. Staten kan därför på sin höjd planera planlösheten och på så sätt skjuta upp och mildra sociala och ekonomiska kriser.

Kriserna är inte förbi

Den extrema utvecklingen av kreditexpansionen, den enorma förstörelsen under andra världskriget, den kraftiga upprustningen och andra sätt att utvidga den inre marknaden, råvaruexploateringen* av de s k u-länderna samt den ökade planeringen genom monopoliseringen och statens ekonomiska ingripanden är de viktigaste förklaringarna till den för kapitalismen gynnsamma utvecklingen under efterkrigstiden. Men denna utveckling är inget bevis för att kapitalismen skulle övervunnit de grundläggande motsättningarna. Den visar bara att det under en längre tid varit möjligt att hindra det värsta uttrycket för dessa motsättningar, den förödande krisen.

Vi kan inte idag säga hur länge till kapitalismen skall lyckas upprätthålla en relativ social och ekonomisk stabilitet. Det verkar dock som om en vändpunkt nåtts i och med de senaste årens

svårigheter och uppsvinget i kampen.

Sedan mitten av 60-talet har allvarliga störningar visat sig i den kapitalistiska tillväxten. Samtidigt börjar en ny antikapitalistisk arbetarrörelse i bl a Italien och Frankrike att formera sig till kamp mot den rådande samhällsordningen och förena sina krafter med de kämpande folkens i bl a Indokina och Palestina.

Olösbara motsättningar

Den kapitalistiska varu- och mervärdeproduktionen skapar olösbara motsättningar. Det mest drastiska uttrycket för dessa motsättningar är krisen med massarbetslöshet, umbäranden och varuförstöring som följd. Under krisen kommer vansinnet i kapitalismen sällsynt klart till uttryck. Då förstörs varor för att hålla uppe priserna trots enorma behov av dessa varor hos de stora massorna.

Men motsättningarna kommer inte bara till uttryck under krisen. Innan denna utlöses bestäms utvecklingen av kapitalismens spontana och medvetna försök att uppskjuta krisen.

Grunden i den krisuppskjutande politiken är att upprätthålla företagets vinster. Höga vinster gör företagen benägna att investera mer och investeringarna är kärnpunkten i kapitalismen. Bara dessa hålls igång, så behöver kapitalismen inte ramla ihop.

Det är ingen svårighet att upprätthålla vinsterna om det finns naturliga sätt att utvidga marknaderna. Om det inte går att utvidga marknaderna på ett naturligt sätt, så börjar tendensen till profitkvotens fall och till överproduktion att göra sig alltmer gällande. Då får kapitalismen alltmer använda konstgjorda medel att hålla igång. Kreditexpansionen blir då ett allt viktigare medel att skapa marknader. Men inte ens detta hjälper. Då återstår bara att hålla vinsterna uppe genom att nagga på arbetarklassens levnadsstandard. Ekvationen är enkel: Lägre löner = högre vinster.

Men då börjar kapitalismen komma in i ett mycket allvarligt läge. Marknaderna minskar ju genom att arbetarnas löner hålls nere. Kapitalisterna blir alltmer beroende av att köpa och sälja av varandra. Detta är onaturligt och kan bara hållas igång genom en kraftig ökning av krediterna och genom att vinsterna hålls uppe.

Och vinsterna hålls uppe genom att ytterligare beskära arbetarnas löner och på andra sätt pressa arbetarna. Detta förvärrar situationen ytterligare och den enskilda kapitalisten försöker möta detta med än hårdare lönedepressning.

När kapitalismen hamnar i en sådan krisspiral blottas motsättningen mellan arbetare och kapitalister allt tydligare. En skärpning av klasskampen blir följden.

Det är en sådan vändpunkt kapitalismen nu har hamnat i. Den för med sig valutakris och ökad press på arbetarklassen vad det gäller löner, arbetsförhållanden och övriga levnadsförhållanden.

Huruvida denna kris skall få en relativt långsam utveckling eller snabbt sluta i en oerhört omfattande kris kan vi för närvarande inte avgöra. Det beror bland annat på hur kapitalismen lyckas hålla samman valuta systemet.

Utvecklingen under efterkrigstiden har som alltid under kapitalismen bestämts av försöken att upprätthålla vinsterna. Detta har betytt en succesiv försämring av levnadsförhållandena, som nu i och med att kapitalismen definitivt är inne i krisspiralen har skärpts på ett markant sätt.

Några av uttrycken är regional obalans, arbetslöshet, hets i arbetet, miljöförstöring och en alltmer utpräglad arbetsdelning. Nu, i det hittills mest akuta skedet, pressas dessutom arbetarklassens levnadsstandard neråt.

Arbetslösheten

Med krisen växer arbetslösheten, kapitalismens eviga följeslagare. Under kapitalismen finns alltid en reservarmé av arbetslösa. Kapitalisterna har behov av att det finns en viss arbetslöshet. Dels för att tvinga arbetarna att konkurrera om arbetstillfällena, vilket gör att kapitalisterna kan hålla nere deras löner. Dels för att skapa en reserv av arbetssökande som kan utnyttjas när produktionen ska utvidgas. Till reservarmén hör alla som kapitalet för tillfället inte finner lönsamma att suga ut. Äldre, husmödrar, ensamstående med barn, handikappade, med flera.

Arbetslösheten splittrar arbetarna. Ställer arbetare mot arbetslös, förstärker konkurrensen om jobben och pressar ner lönerna.

Den regionala obalansen

Kapitalets investeringar utgår aldrig från arbetarnas behov. De bestäms aldrig av vad som är "sammhällsekonomiskt lönsamt". De utgår helt från det enskilda företagens möjligheter till maximal profit. Att packa ihop människor och industri i stora städer och avfolka större delen av landet är lönsamt för kapitalet men det innebär ett gigantiskt slöseri med resurser och ett hot mot människornas liv och hälsa.

Under kapitalismen skärps ständigt motsättningen mellan människa och natur. Det kapitalistiska företaget är bara intresserat av sin vinst. Att naturen förstörs och jordens resurser förslösas påverkar inte vinsten. Att kapitalismen just nu skulle kunna börja göra något åt detta är en illusion. Vinsten har ju börjat hotas av kapitalismens inneboende motsättningar, och att i en sådan situation låta en miljöpolitik ytterligare nagga den i kanten är helt enkelt omöjligt.

Kapitalisterna försöker också bemöta krisen genom en intensivare utsvettning av arbetskraften. På detta sätt får de mer för den lön de betalar. Arbetstempot har stegrats, arbetsmiljön har försämrats och skiftarbetet har ökat. En snabbare förslitning av arbetskraften har blivit följden. Att vara slut vid 50 eller ännu tidigare börjar bli normalt.

Människans nervärdering

Kapitalismen betyder också en extrem utarmning av människorna psykiskt. För att utvidga marknaderna säljs allt. Allt kan köpas, från underhållning till "kärlek" och "vänskap". Speciellt viktig har underhållningsindustrin blivit. Den har ett dubbelt syfte: Dels att ge kapitalisterna vinster, dels att fylla arbetarklassen med den mest reaktionära* ideologi*.

Att arbetarklassen verkligen kan fås att konsumera den reaktionära dynga som den kapitalistiska underhållningsindustrin sprider beror bland annat på att arbetarklassen utarmas psykiskt av den extrema arbetsdelningen.

Redan Marx skrev: "De gör arbetaren till andlig krympling i det att de befrämjar hans detaljskicklighet genom att undertrycka en värld av produktiva drifter och anlag... Maskinerna missbrukas att från barnsben förvandla arbetaren till en del av en delmaskin."

Eftersom arbetaren är tvingad att sälja sin arbetskraft för att överhuvudtaget kunna existera, måste det bli på köparens, kapitalistens villkor.

Kapitalisten använder hans arbetskraft i ett enda syfte: Att producera så mycket vinst som möjligt. Genom maskinindustrins utveckling gör han detta på effektivaste sätt genom att arbetaren lär sig en enda arbetsuppgift, som han behärskar till fulländning. Tidsstudiemän och ackord kan hetsa honom till det yttersta.

Kapitalismen använder arbetsdelningen för att pressa ut så mycket som möjligt av varan arbetskraft. Denna arbetsdelning innebär bara inte en allmän specialisering, utan vi kan få fram några grundläggande typer.

Delningen mellan manuellt och intellektuellt arbete

Den enhet av teori och praktik som fanns i det gamla hantverket är borta. Arbetaren saknar under kapitalismen teori att leda sin verksamhet. Kapitalet gör honom till maskinens bihang. Den intellektuelle saknar praktik att göra hans teori vetenskaplig. Forskningen avskiljs från produktionen. De produktiva arbetarna skiktas ut i en sträng hierarki* av olika sammansättningar av manuellt och intellektuellt arbete: Hantlangare, yrkesarbetare, arbetsledare, forskare. Arbetarna blir till meniga industrisoldater under uppsikt av kapitalets underofficerare och officerare. Detta är en av grundvalarna för de *kapitalistiska befälsförhållandena* på arbetsplatserna.

Motsättningen mellan man och kvinna

Män och kvinnor har alltid haft skilda arbetsuppgifter. Men mannen har inte alltid varit den ledande. Han har inte alltid varit den aktive, utåtriktade och försörjande. Kvinnan är inte passiv och undfallande av naturen. Kvinnans roll bestäms av hennes samhällsroll*. Den bestäms av hennes roll i kärnfamiljen, i produktionen, i det kapitalistiska samhället. Kvinnans frigörelse kommer inte automatiskt vid revolutionen. Den kräver ett nedbrytande av hela det borgerliga samhället. Kvinnans frigörelse är en förutsättning för mannens. Utan den förblir han förtryckare och därmed stympad.

Motsättningen mellan stad och land

En annan typ av grundläggande sönderdelning i klassamhället som kapitalismen förstärkt är: motsättningen mellan land och stad.

Industrialismen har öppnat möjligheter för mänsklighetens frigörelse. Men den kapitalistiska utvecklingens planlöshet skapar isolering, utarmning och avveckling av all social service på landsbygden. Samtidigt packas människor samman i sovstäder med betongöknar, asfaltdjungler och långa resvägar. Detta är ytterligare en aspekt på den ruttnande kapitalismens *människofientlighet*: Främlingskapet i storstäderna. Människor som bott på samma våning i årtal känner inte varandra. Kriminaliteten, knarket, ”buslivet” och ungdomsbrottsligheten frodas. Och detta är något som aldrig kan stoppas av 1 000 nya vaktbolag, teveövervakning, m. m.

Under monopolkapitalismen fördjupas motsättningen mellan stad och land så att hela ämnesomsättningen mellan människa och natur bryts sönder, något som hotar hela mänsklighetens existens. Detta är miljökrisen. Naturen plundras men ingenting återförs till naturen utom värdelöst avfall och gifter. (Ett exempel på ämnesomsättning människa-natur är återbruket av den mänskliga avföringen i Kina. I stället för att avföringen spolas ner och vattnet blir övergött, så transporteras det ut ur städerna till de omgivande folkkommunerna för att användas till gödsling).

2. Klasserna och klasskampen

En klass är en grupp människor, som skiljer sig från andra människor genom sin ställning i samhällets organisation av arbetet och sitt förhållande till produktionsmedlen.

Som kommunister måste vi ha kunskap om klasskrafterna i samhället. Den kunskapen får vi genom klassanalys. Klassanalysen har till uppgift att fastställa olika gruppers förhållande till den socialistiska revolutionen, utpeka de revolutionära, vacklande och reaktionära krafterna och göra detta i deras föränderlighet.

Historien – splittring i klasser

Så länge arbetets produktivitet är så låg att den nätt och jämt förslår att hålla människor vid liv, så länge existerar heller inga samhällsklasser. I det primitiva stamsamhället kände människorna varken handel med främmande stammar (med vissa undantag, t ex nomadstammar) eller arbetsdelning inom stammen. De förde en ojämn kamp mot naturen. När en utökad arbetsfördelning och senare, i och med att handens och hjärnans arbete kom att utföras av olika personer, en arbetsdelning infördes, bidrog det till att höja deras materiella standard.

Men då det skapas ett samhälleligt överskott, skapas också förutsättningarna för att en del av samhällsmedlemmarna genom att bemäktiga sig produktionsmedlen ska kunna leva som *härskande* klass på det merarbete (arbete utöver det som är nödvändigt för att skaffa sig det man själv behöver för att överleva) de tvingar andra att utföra. En tidig form för en härskande klass att utöva utsugning – tilltvinga sig andras merarbete- var slaveriet. Så vilade t. ex. Atens välstånd och kulturella blomstring på slavarbetet. Under medeltidens feodalvälde dominerade livegenskapen som utsugningsform, för att sedan avlösas av det moderna lönearbetet under kapitalismen. Dessa utsugningsförhållanden leder till klasskonflikter. Klasskonflikter som under vissa förutsättningar lett till omstörtning av samhället och framväxten av nya klassamhällen. ”Historien om alla hittillsvarande samhällen är historien om klasskamp” (Marx).

Huvudklasserna under kapitalismen

Den kapitalistiska produktionen bygger på en oförsonlig motsättning mellan arbete och kapital. Effekten av denna motsättning på människorna är uppdelningen i två huvudklasser, arbetarklassen eller proletariatet och kapitalistklassen eller bourgeoisin. Kapitalist-klassen kontrollerar produktionsmedlen och lever av det mervärde den kan pressa av arbetarna, som utan egna produktionsmedel tvingas sälja sin arbetskraft till en kapitalist för att överleva. Kapitalistklassens objektiva intresse är därför att bevara kapitalismen, medan arbetarklassens är att avskaffa den genom en socialistisk revolution, som lägger grunden för ett samhälle där varuproduktion*, arbetsdelning och därmed alla klasser försvinner.

Häri genom skiljer sig klassmotsättningarna under kapitalismen från alla tidigare. Befrielsen av kapitalismens produktiva klass, arbetarklassen, innebär befrielsen av alla undertryckta, början till slutet på allt klassförtryck.

Kapitalismen skapar själv den viktigaste förutsättningen för sin undergång, arbetarklassen. Det är kapitalet självt som sammanför arbetarna i jättelika kollektiv i storindustrin, utjämnar skillnaderna i kvalifikationsgrad, utsätter dem för en människofientlig miljö med ackordshets, skiftarbete, buller och gifter, och utestänger dem från allt som har med meningsfullt liv att göra. Det föder klassmedvetenhet, framtvningar uppror och skapar grunden för en organisering av kampen mot förtrycket.

Arbetarklassen

Arbetarklassen är de mervärdesskapande kroppsarbetarna. främst tillverknings-, utvinnings-,

lager- och transportarbetare, som inte uppbär några av kapitalets befälsfunktioner. Genom sin omedelbara motsatsställning till kapitalet har dessa arbetare särskilda förutsättningar för klassmedvetenhet och kollektivt handlande. Historiskt har framför allt industri- och transportarbetare gått i spetsen. I Sverige utgör arbetarklassen i vid mening c:a 40 % av de yrkesarbetande. Men den är ännu en klass *i sig** – inte en klass *för sig**, en klass som handlar efter sina objektiva intressen. Det finns stora skillnader mellan olika arbetargrupper, som beror på en lång rad faktorer: företagets storlek, lönsamhet och mekaniseringsgrad, arbetets grad av självständighet, arbetarens karriärmöjligheter, ålder, kön och nationalitet, kamptraditioner på orten.mm.

Kapitalistklassen

I snävaste mening består kapitalistklassen av ägarna till företag där profiten grundar sig på utsugning av arbetare. (Kapitalistklassen omfattar 1-2% av befolkningen). Men dit måste också räknas toppskiktet bland kapitalets avlönade funktionärer som förfogar över mervärde, och rentiärernas* parasitära klick. Den dominerande fraktionen i den svenska kapitalistklassen är monopolkapitalet, en sammanflätning av bank- och industrikapital, som kontrollerar exportindustrin.

Det kapitalistiska produktionssättet* existerar aldrig ensamt i ett samhälle. Rester från gamla produktionssätt lever kvar, t. ex. hantverk och småproduktion. Dessutom har klassamhället alltid haft behov av improduktiva (ej mervärdeskapande) grupper för att upprätthålla statsapparaten och kapitalets klassherravälde, för att hålla igång cirkulationen av varor och kapital och för att utföra andra nödvändiga uppgifter inom klassamhället. Detta innebär att en rad andra samhällsskikt existerar samtidigt med arbetarklassen och kapitalistklassen.

Småbourgeoisin

I Sverige utgör småbourgeoisin ca 1.5% av den yrkesarbetande befolkningen. Den är en klass bestående av mindre, självständiga varuproducenter som kan tillägna sig mervärde men som i huvudsak lever av eget arbete. Den traditionella småborgerligheten (bönder, småföretagare, affärsinnehavare, litterära och konstnärliga yrkesutövare) minskar i snabb takt p.g.a. den monopolkapitalistiska utvecklingen. Den brukar karaktäriseras av ständig vacklan mellan huvudklasserna och är i allmänhet oförmögen att bli en självständig kraft. I utvecklade kapitalistiska stater har den endast kunnat utgöra en politisk kraft – som bas för massrörelser – i krisituationer, och lutar då åt reaktionära lösningar (t. ex. fascismen).

Mellanskikten

Mellanskikten är lönearbetare som med få undantag inte producerar mervärde. Inte heller är de som småbourgeoisin självständiga värdeproducenter. De är alltför oenhetliga för att kunna handla som klass. I det monopolkapitalistiska samhället utgör de en snabbt växande kategori lönearbetare (drygt 40% av de yrkesverksamma i Sverige).

För att avgöra hur de olika grupperna inom mellanskikten står i förhållande till varandra och till huvudklasserna behövs en noggrannare samhällsanalys.

De *lägre* mellanskikten står arbetarklassen närmast och består framförallt av fotfolket inom handel och sjukvård med tunga eller stressande och enformiga arbetsuppgifter.

Till en vacklande *mellangrupp* hör flertalet tekniker, socialarbetare, lärare, bibliotek- och massmediapersonal, kontorister och sjuksköterskor. Det gemensamma för dessa grupper är främst de försämrade levnadsvillkoren, men många av dem har fortfarande en viss grad av självständighet i arbetet och lever totalt avskilda från den materiella produktionen. Ju mer av kapitalets befälsfunktioner som läggs i ett yrke, desto mer tenderar den yrkesgruppen att slå vakt om det bestående.

Våldsapparaten – polis, militär och jurister – står kapitalistklassen nära genom sina objektiva* funktioner. Juristerna gör det också p.g.a. sin klassmässiga rekrytering och privilegierade ställning.

Till bourgeoisins stödtrupper hör vidare toppskiktet i statsbyråkratin, SAP's och LO's ledarskikt och andra privilegierade *högre* mellanskikt (professorer, präster, reklammän, anställda läkare och tandläkare, m.fl.).

Till mellanskikten räknas ibland studenterna, fastän de inte yrkesarbetar. Riktigare är att betrakta dem som ett av flera *övergångsskikt*, till vilka även *vissa* fångar och arbetslösa hör. Dessa bestäms av sin övergångssituation, t ex situationen på ett fängelse eller det långvariga stämplandet, passiviteten och isoleringen. För de yngre studerande spelar ursprunget en stor roll, liksom för de äldre den kommande yrkesrollen. Studenternas situation gör dem ideologiskt lättmobiliserade. Det har oftast skett i progressiv riktning, men under reaktionära uppsving har även studenterna mobiliserats mot arbetarna.

Hemmafruarna är en stor grupp som inte deltar i den materiella produktionen. Viktigast för att bestämma deras förhållande till klasskampen är mannens yrkesroll. Men också fruns roll i familjen är viktig. Den innebär isolering och en tendens att se inskränkt till bara den egna familjen.

Motsättningar i världsmåttstock

Klasskampen känner inga gränser. Det svenska kapitalet är sammanflätat med andra länders kapital. Svenska arbetare har en grundläggande intressegemenskap med alla arbetare och med de folk som undertrycks av imperialismen. Kampen mot USA-imperialismen i Indokina är därför ett stöd åt svenska arbetare i deras strävan efter frigörelse, samtidigt som kampen mot den inhemska kapitalismen är det bästa stöd vi kan ge de undertryckta folken i deras befrielsekamp.

Vi menar att man kan urskilja fyra huvudsektorer i världen idag: Den imperialistiska, den revisionistiska* den revolutionära och den koloniala* sektorn. Mot arbetarklassen i de imperialistiska och revisionistiska staterna, de undertryckta folken i den koloniala sektorn och den revolutionära sektorns progressiva övergångssamhällen står det internationella kapitalet och de härskande skikten och klasserna i de revisionistiska och de koloniala staterna. Men inom och mellan sektorerna går ett nätverk av andra motsättningar. Ett par av dem är särskilt viktiga.

Det finns betydande motsättningar mellan de imperialistiska och de revisionistiska staterna, även om ett slags klassamarbetspolitik i världsmåttstock för närvarande dominerar. Denna avspänning beror bl. a. på imperialisternas behov av nya marknader i ett läge då expansionsmöjligheterna allvarligt begränsats. De revisionistiska staterna är attraktiva marknader för de imperialistiska storföretagen.

I gengäld skärps motsättningarna mellan de olika kapitalistiska staterna. Under efterkrigstiden rådde samförstånd under USA-imperialismens obestridda ledarskap. Behovet av samordning och integration står kvar, vilket EG's utveckling visar. Men i takt med USA-imperialismens fortskridande bankrutt skärps rivaliteten mellan länderna (t. ex. politiskt inom EG) och framförallt mellan de stora imperialistiska blocken USA, Japan och EG.

En allmän bedömning av det internationella läget idag är att motsättningarna mellan progressiva och reaktionära krafter skärps. Men ingetdera lägret har ännu tillräcklig styrka att rikta avgörande slag mot fienden. Det handlar om positionskrig.

3. Staten

Historiskt sett uppkom staten samtidigt med klasserna. I klassamhällena är motsättningarna mellan över- och underklass oförsonliga, och kampen mellan klasserna hotar ständigt att kasta samhället över ända eller in i förlamande kriser. För att hålla samman och bevara samhällen där klasser av människor existerar genom förtryck och utsugning av andra klasser, utvecklades en särskild organisation, statsapparaten. Att staten har denna funktion innebär att den alltid har en *klass*karaktär, nämligen att försvara de härskande klassernas långsiktiga intressen. Staten är inte vilken organisation som helst, utan den organisation där makten i samhället sammanfattas. Statsmakten är det strategiska målet för alla revolutioner.

Staten är inte ett mer eller mindre behändigt redskap för den härskande klassen, som exempelvis en lejd armé eller poliskår kan vara. För att verkligen kunna vara till nytta för den härskande klassen måste staten etablera sig som makt i samhället, åtminstone passivt erkänd av underklassen. Skenbart måste staten hämta sin myndighet från någonting utanför klasserna. Det kan vara gudar och religion, det Upplysta Förnuftet eller t. o. m. folkviljan. I olika tider har staten dolts bakom olika masker, men under masken har alltid funnits samma grymma ansikte: Klassförtrycket.

För att kunna utöva och garantera makt, har staten ensamrätten att bruka våld. I sista hand vilar statens makt på våldsapparaten. På arméerna, polisen, domstolarna och fängelserna. Det innebär också att staten hindrar andra människor och klasser från att försöka skapa sådana organ, som kan konkurrera om makten. Under perioder då klassmotsättningarna inte tar sig våldsamma uttryck, behöver inte heller staten utnyttja sin våldsapparat. Men då motsättningarna mellan klasserna tilltagit i styrka, har historien övertygande bevisat att staten alltid plockar fram sin arsenal av vapen, soldater och klasslagar. Då går den till öppen och total strid för den härskande klassens intressen.

Att erövra statsmakten

Arbetarklassens beväpning är en central punkt i en strategi för socialism. Men revolutionens väsen är för den skull inte den militära striden. För att komma åt det måste vi fråga: Hur har möjligheten till revolution mognat fram? I vilken avsikt erövrar statsmakten? Låt oss jämföra den borgerliga revolutionen med den proletära.

På 1800-talet och i början på 1900-talet banade sig kapitalismen väg i Europa. Det var på *marknaden* kapitalismen befäste de avgörande positionerna gentemot andra produktionssätt. Då grundade den unga borgarklassen sin seger över den gamla överklassen, godsherrarna och kyrkans män. I vissa samhällen, exempelvis England, blev denna klasskamp aldrig en total uppgörelse utan en kompromiss, där delar av den gamla överklassen blev borgarklass. Men många borgerliga revolutioner var häftiga och blodiga sammandrabbningar, exempelvis den franska revolutionen. Oavsett om det var genom en lugn eller våldsam process vann kapitalismen terräng på sitt eget slagfält, marknaden, och bar fram borgarklassen till den oundvikliga striden om statsmakten. Ett nytt och radikalt annorlunda förtryckarsamhälle upprättades.

Arbetarklassens socialistiska revolution är en helt annan process. Det finns ingen möjlighet för ett socialistiskt produktionssätt att långsamt konkurrera ut det kapitalistiska. Arbetarklassen måste krossa kapitalismen för att bli den klass som med sin revolution kan utrota allt förtryck och befria människorna. Detta bestämmer också förberedelserna, hur revolutionen mognar. Det är därför som den nya staten bygger på den praktik arbetarna utvecklar i sina klassorganisationer, råden eller sovjeterna.

Arbetarklassens revolution gäller socialismen, ett samhälle som utvecklas mot kommunismen, det klasslösa samhället. Därmed förlorar begreppet stat sin verkliga betydelse, och ersätts av människornas administration av sig själva. Staten dör bort.

Den kapitalistiska staten

Den unga borgerliga statens första åtgärd var att röja undan alla hinder för kapitalet. Det kunde gälla att avskaffa tullar och andra handelshinder, att få bort skråväsendet i produktionen och att skapa förutsättningar för den hårda proletariseringen av bondeklassen. Men den för kapitalismen mest utvecklade och anpassade statsformen kom senare. Det var den borgerliga demokratin, med allmän och lika rösträtt till ett parlament. Den infördes dock inte för att borgarklassen ville det, utan för att klassmotsättningarna krävde det. I den borgerliga demokratin upphöjs förhållandena på varumarknaden till ett ideal. Den liberala* ideologin tillerkänner alla lika fri- och rättigheter. Där är alla ”fria” att köpa vad man vill, bara man har pengar. Arbetarklassen är ”fri” att sälja sin arbetskraft, men naturligtvis nekad att som klass äga produktionsmedlen. I de parlamentariska valen är kampen mellan klasserna utsuddad, och kvar är individens rätt att enskilt rösta efter åsikt. Arbetarnas möjlighet och behov av att uppträda gemensamt som klass och krossa kapitalismen, döljs särskilt väl i den borgerliga demokratin. ”En man, en röst, vi har alla lika mycket att säga till om. Staten är allas stat.” Så brukar det låta.

Men så kan det bara låta i tider av låg aktivitet från arbetarnas sida. Så snart arbetarna i kamp börjar hota den rådande ordningen, faller folkstatens mask, och det öppna klassförtrycket träder fram. Att militär och polis kommenderas ut mot stridbara arbetare sker dagligen ute i världen. Det hittills tydligaste svenska exemplet är händelserna i Ådalen 1931. Den borgerliga demokratin är lika förbannat borgarklassens diktatur.

Den svenska staten

När kapitalismen utvecklades till monopolkapitalism, skedde viktiga förskjutningar i statens funktioner. Förändringarna framtvungades av den internationella ekonomiska krisen och klasstriderna i slutet på 20-talet och början på 30-talet. Det originella för utvecklingen i Sverige är att många av de uppgifter, som i andra monopolkapitalistiska länder bärs upp av statsapparaten, i stället utförs av LO och SAF i nära samarbete. Denna klassamarbetspolitik mellan socialdemokratiens ledarskikt och monopokapitalet intensifierades när SAP tog regeringsmakten i början på 30-talet. Exempel är Saltsjöbadsavtalet* 1938, och samarbetskonferensen mellan regering och storfinans samma år. Sedan har alla huvuddrag i den svenska statens utveckling bekräftat detta samarbete. Staten har tvingats ingripa i ekonomin med en jordbrukspolitik för att bortrationalisera småbrukarna, och med en näringspolitik som dels stött monopokapitalet i den internationella konkurrensen och dels har drivit på koncentrationsprocessen i ekonomin. Vidare med en inkomstpolitik – där LO spelat en viktig roll – för att hålla tillbaka exportindustriarbetarnas krav, och som grundas på idén att arbetarna får vara med och dela på sin del av nationalprodukten*, lönekakan*.

Utvecklingen har också gett förskjutningar i parlamentarismens innehåll, med en klart ökad betydelse hos de verkställande organen – regering, departement och ämbetsverk – på bekostnad av de lagstiftande, framförallt riksdagen. Även ideologin om staten har förändrats, framförallt i socialdemokratiskt tänkande. Där talas det om en aktiv stat, välfärdsstaten, med inriktning på att bygga ut ”den offentliga sektorn”.

Staten och arbetarkampen

Det är inga svårigheter att ge fler exempel på hur staten utvecklas under monopolkapitalismen, exempel som bekräftar denna allmänna beskrivning. Men det viktiga är att ge ett principiellt omdöme, och det är här som det återigen går en viktig gräns mellan revisionister och marxister. VpK och SKP drar slutsatsen att utvecklingen av staten ger oss ett nytt samhälle med en korporativ* stat, där huvudmotsättningen går mellan monopokapitalet och folket. Enligt den måste man där skapa en allians med grupper utanför arbetarklassen och inrikta sig på att erövra statsmakten för en demokratisk revolution, till försvar för traditionella

borgerliga fri- och rättigheter. Deras inställning till staten, bäddar på så sätt för reformismen*.

Den riktiga ståndpunkten är att utvecklingen från konkurrenskapitalism till monopolkapitalism betonar och förstärker motsättningen mellan arbete och kapital, som en huvudmotsättning mellan arbetarklassen och borgarklassen, även om monopolkapitalet förvisso är den dominerande fraktionen inom borgarklassen. Statens utveckling är förändringar *inom* den borgerligt--demokratiska statsformen. Detta är en avgränsning åt två håll:

1. *Statens uppgift* är fortfarande att bevara kapitalismen som system och tillvarata borgarklassens samlade intressen, inte bara monopolkapitalisternas intressen som fraktion. Därför måste arbetarklassen erövra statsmakten i en socialistisk revolution.

2. *Statsformen* är borgerligt-demokratisk, men givetvis till innehållet en borgerlig *klassdiktatur*. Det är vilseledande att jämföra ”korporativa” drag i det svenska samhället med den korporatism som kännetecknade fascismen*, ett historiskt sett speciellt samhälle, där statsformen var en borgerlig diktatur.

Så långt vår principiella och allmänna ståndpunkt. Den påverkar också viktiga drag i taktiken. Dessa utvecklas på annat håll i programmet. Här kan vi bara ange rötterna.

1. *LO's uppknytning till staten*. Via Saltsjöbadsavtal, fredsplikt och lönekaksteorier genomför LO en del av den statliga inkomstpolicen. LO's funktion i samhället och förhållande till staten, skjuter hela linjen ”Gör facket till en kamporganisation!” i sank.

2. *Parlamentarismens kris*. Partierna har blivit groteska valapparater, vilkas ekonomi garanteras av staten via partistödet. Det har gjort det lättare för oss att bekämpa parlamentariska illusioner inom arbetarklassen, och gjort det än mer nödvändigt att avgränsa en revolutionär politik från parlamentariskt taskspeleri, korruption* och valjippon.

4. Arbetarklassen och det kommunistiska partiet

Reformismen

Socialismen kan bara vara arbetarklassens eget verk. Den kan inte genomföras ovanifrån av delegater eller riksdagsmän. Maktövertagandet, som skapar förutsättningar för det socialistiska uppbygget, måste vara ett självständigt verk av arbetarklassen och dess allierade. Denna handling måste ha förberetts genom långvariga klasstrider, i vilka arbetarklassen sammansvetsas och utvecklar sin självtillit, och där en medvetenhet kan uppnås om att man är den klass vars historiska uppgift är krossandet av borgarmakten (den borgerliga staten).

Det går inte att genomföra socialism på fredlig väg, genom att använda den borgerliga statsapparaten. Utvecklingen i Chile är bara ett bland flera exempel på detta.

Definitivt misslyckad är linjen om att genom gradvisa reformer i riksdagen förändra kapitalismen till socialism. Om man verkligen kunde och försökte handla utifrån denna uppfattning så skulle det bara skapa en instabil kapitalism. Kapitalismen är en produktion för vinst, inte för behov.

De reformistiska socialisterna skulle försättas i en situation där de blev ansvariga för arbetslöshet, inflation och andra krisyttringar. Då kan borgarnas mest reaktionära flygel vinna en massbas för antisocialistiska handlingsprogram.

Denna situation har de s. k. reformisterna inom socialdemokratien anpassat sig till. De har helt enkelt blivit förtruppen för den mest avancerade kapitalismen. Deras reformer syftar aldrig till att nå utanför de snäva kapitalistiska ramarna. En så bra fungerande kapitalism som möjligt, då kan det också bli något över till arbetarna – det är deras politiska motto.

De reformister som ännu inte insett konsekvenserna av sin politik och tror att man genom ett enkelt riksdagsbeslut kan börja uppbygget av socialismen har heller inte insett att denna pratbubblesocialism aldrig kan få någon majoritet med sig. Genom abstrakt propaganda kan aldrig majoriteten av arbetarklassen vinnas.

Socialismen kan bara uppstå som ett verkligt alternativ för arbetarklassen och andra skikt om den framstår som den enda lösningen i kampen för en mänsklig livssituation och om det finns en insikt om att uppnådda landvinningar i längden bara kan försvaras med vapen i hand.

För en ny arbetarrörelse

Vägen ut ur det kapitalistiska förtryckarsamhället kan endast gå över skapandet av en ny, revolutionär arbetarrörelse i stånd att krossa borgarmakten och bygga socialismen, arbetarmakten. Det krävs att en sådan rörelse byggs underifrån och är en medveten sammansvetsad rörelse. Redan idag måste den nya arbetarrörelsen formas så att den bär på framtidssamhället, ett samhälle grundat på arbetarnas kollektiva makt – det samhälle vi ställer mot maktlösheten, splittringen och missförhållandena under kapitalismen.

Arbetarsjälvständigheten

Arbetarna måste vägra att låta sig passivt representeras. Vi tror inte att någon annan kan bygga ett nytt samhälle åt oss – det måste vi göra själva. Med arbetarsjälvständighet menar vi en brytning med de passiviserande reformistiska apparaterna, ett aktivt kollektivt handlande av arbetarklassen

Under årtionden har arbetarna varit underordnade och desorganiserade av den officiella ”arbetarrörelsens” byråkrati. Där avskiljs ledda från ledande styrda från (synnerligen välavlönade) styrande. Å ena sidan finns ett specialiserat, helt igenom förborgerligt toppskikt av klassamarbetande byråkrater – å andra sidan en politiskt passiv och splittrad arbetarmajoritet.

Klassmedvetandets förutsättningar

En ny arbetarrörelse förutsätter ett växande klassmedvetande inom arbetarklassen. Klassmedvetandet drivs fram av förhållanden och motsättningar i det kapitalistiska samhället men är också resultat av en medveten kamp mot den borgerliga ideologin och för den kommunistiska medvetenheten.

Grundvalen för en klass tänkande, ideologi och medvetenhet är dess materiella situation, dess ställning i produktionen. Det är en materialistisk utgångspunkt. Men den härskande klassens ideologi genomsyrar samhällslivets alla områden och motverkar uppkomsten av en klassmedvetenhet. Det gör den inte bara genom de ideologiska apparater den härskande klassen förfogar över, som t. ex. stat, utbildningsväsende och massmedia. Den kapitalistiska produktionsordningen och klasssamhällets arbetsdelning återskapar också ständigt borgerlig ideologi hos arbetarna. Den materiella situationen är alltså aldrig entydig utan skapar motverkande impulser. T. ex. kan olika sidor i tillvaron, som arbete och fritid, ge direkt oförenliga erfarenheter.

Vi förnekar inte att kommunisterna alltid måste föra en stenhård kamp mot all form av borgerligt tänkande, men vi menar att det bästa sättet att bekämpa ett falskt medvetande är att rycka undan dess materiella grund i handling.

Huvudsidan är dock att arbetarklassens ställning i produktionen som icke-ägare till produktionsmedlen, och klasssamhällets förtryck och missförhållanden hela tiden utgör en grogrund för protest, sammanhållning och klasskänsla bland arbetarna.

Den borgerliga propagandan och det kapitalistiska samhällets splittringsmekanismer innebär för många arbetare att deras klassmedvetenhet är synnerligen uppdelad och sammansatt av ett flertal strömningar.

Exempelvis skapas i det dagliga förtrycket på arbetsplatserna mycket proletärt klasstänkande. Samtidigt finns också starka inslag av reformistiska åskådningar och även element av rent reaktionär ideologi.

Arbetarklassen är dessutom sinsemellan skiktad vad gäller klassmedvetenhet. Mindre delar av klassen uppnår en mycket hög medvetenhet medan andra delar släpar efter. Nivån och utbredandet är till största delen beroende av klasskampens intensitet och karaktär.

Det finns också stora grupper som på grund av att de befinner sig i direkt nöd, under hård repression eller av andra skäl har låg kampbenägenhet. Trots sin oförmåga att kämpa för att förändra sin situation inser de klart att systemet inte kan erbjuda dem några lösningar och ansluter sig till den revolutionära arbetarrörelsen i en revolutionär situation.

Arbetarklassens kamp är den nödvändiga hävstången för utvecklandet av en revolutionär medvetenhet i större omfattning. I kampen finns de verkliga förutsättningarna att driva undan borgarnas dimridåer, klassmotsättningarna klarnar och de reformistiska illusionerna sätts på prov. Förändringar i medvetenheten, möjligheten att erövra ett klassmässigt perspektiv är naturligtvis beroende av kampens styrka och inriktning. Vi har ovan berört vikten av att inrikta kampen mot den materiella grunden för splittringen, t. ex. den kapitalistiska arbetsorganisationen. Det finns exempel på militans som genom inriktningen på privilegier för speciella grupper orsakat splittring och därför hindrat uppkomsten av klassmedvetenhet.

Den ideologiska kampen

Att arbetarklassens kamp är den nödvändiga hävstången för att revolutionär medvetenhet ska utvecklas i större omfattning betyder långt ifrån att kommunisterna är betydelselösa för att utveckla klassmedvetenheten. Kommunisterna kan genom ett riktigt agerande ge en viktig skjuts åt klassmedvetenhetens utveckling och t.o.m. i de flesta fall vara avgörande för utvecklingen av en allsidig revolutionär medvetenhet. Detta sker genom att ingripa i och bidra till att

utveckla kampsituationer och genom att föra ut en allsidig revolutionär agitation och propaganda.

Men kommunisternas aktivitet och arbetarklassens medvetenhet står inte i ett omedelbart förhållande till varandra. Stora delar av arbetarklassen kan i situationer av kris i samhället och uppsving för arbetarkampen utveckla en revolutionär medvetenhet utan att kommunisterna i någon större utsträckning bidragit. Detta påpekade Lenin i analysen av 1905 års ryska revolution.

Stor betydelse för klassmedvetandets spridning och utveckling har också arbetares och förtrycktas revolutionära kamp och försök att bygga upp socialismen i andra länder. Sovjetrevolutionen visade att den revolutionära vägen var möjlig. Den fyllde massorna med revolutionära ideal. Det var en faktor som gjorde att krisen efter första världskriget gav upphov till spontana revolutionsförsök på flera ställen i Europa. Sovjetunionens urartning under Stalin har därför varit en allvarligt hämmande faktor på hela världens arbetare. Den enorma spontana entusiasmen för Sovjetsystemet förvreds till misstro mot allt som kallades socialism. För en generation arbetare blev socialism identiskt med Stalins Sovjetunionen. Det är först det kinesiska folkets och andra folks segrar som gett världens arbetare nya revolutionära exempel. För att få en allsidig och sammanhängande ideologi, för att nå en kunskap om hur klassamhället fungerar och hur vi ska kunna störta det, kort sagt, för att få en revolutionär medvetenhet räcker det inte med de erfarenheter vi kan få i vår egen kamp. Det krävs studier av arbetarklassens historia, dess segrar och nederlag. Det krävs skolning i marxismen, den vetenskapliga socialismen. För att motverka den borgerliga ideologin är det nödvändigt att bygga upp en slagkraftig och allsidig kommunistisk propaganda och idag koncentrera denna på avslöjande av all ideologi vars näring hämtas ur det kapitalistiska samhällets splittringsmekanismer. En sådan propaganda utgör, tillsammans med aktioner på andra samhällssektorer, ett viktigt komplement till arbetarkampen när det gäller att utveckla klassmedvetenheten.

För ett kommunistiskt arbetarparti

En ny revolutionär arbetarrörelse måste i allt högre grad bli sammansvetsad och få förmåga att inrikta striderna. Detta sker inte utan vidare. Inte heller får arbetarrörelsen av sig själv den stadga, den enhet och det långa medvetna perspektiv som borgarstaten ger åt kapitalistklassen. För detta krävs en samlande kraft. Det enda som tillräckligt envetet och obrutet kan fylla denna uppgift är ett revolutionärt kommunistiskt arbetarparti. Det måste vara ett parti av helt annan typ än de politiska partier som finns idag. De borgerliga och socialdemokratiska partierna och även vänsterpartiet (VpK) är främst valapparater med en aktiv ledning och en mer eller mindre passiv bas.

Det kapitalistiska systemet splittrar arbetarklassen. Det förhindrar på en mängd sätt att arbetarna får förmåga att handla kollektivt som klass i enlighet med sina objektiva intressen. Det kommunistiska partiet måste ha förmåga att förena och inrikta hela klassens styrka och motverka enskilda grupp- och yrkesintressen som går emot revolutionen. Partiet har två huvuduppgifter: Att leda och utveckla arbetarklassens kamp, och att utarbeta en revolutionär strategi och taktik.

Det kommunistiska partiet måste vara en revolutionär klasskampsorganisation

När masskampen tillfälligt går tillbaka, då måste partiet svara för kontinuiteten och fortsätta kampen. Det måste kunna hindra en uppsplittring av rörelsen och förbereda en ny offensiv från arbetarna. Det måste vara rustat att möta ett hänsynslöst förtryck från klass- fienden. Partiet måste kunna leda det väpnade upproret som leder fram till maktövertagandet. Detta kräver att partiet är väl förankrat i arbetarklassens kamp.

Partiet måste vara en del av arbetarrörelsen och sträva efter att vara dess mest medvetna del. Partiet måste vara ett arbetarparti. Men det måste skaffa sig inflytande i varje del av samhällskroppen och till sig knyta medlemmar även ur andra klasser och skikt.

Det kommunistiska partiet har inga intressen som inte är arbetarklassens intressen. Det kommunistiska partiet skiljer sig från den stora massan av arbetare endast genom att det ser till hela arbetarklassens historiska uppgift: Det måste anstränga sig att i varje läge försvara hela klassens intressen – inte vissa grupper eller yrkens.

Försvaret av arbetarklassens historiska intressen kan bara ske genom en intim förankring i massornas dagliga liv och kamp. Partiet måste utgå från massornas behov, infoga dessa i den revolutionära strategin, och som ett led i genomförandet av strategin återföra dem till massorna. Genom denna *revolutionära masslinje* kan också linjerna korrigeras vid återförandet till massorna. Det är genom praktiken partiet får sitt existensberättigande – genom sin förmåga att utveckla massornas kamp i riktning mot socialism.

På en sådan grund måste partiet sträva efter att vara den revolutionära arbetarrörelsens medvetna föregripande av framtiden. Därför består det kommunistiska partiet enbart av en begränsad del av arbetarklassen. Det är omöjligt för hela klassen att under kapitalismen omfatta det socialistiska perspektivet. För att kommunistpartiet skall kunna lösa sina uppgifter, måste det ställa stora krav på medlemmarnas skolning, hängivenhet, disciplin, offervilja och revolutionära mod. Här liksom i övrigt gäller det att partiets utveckling är en långvarig process av strider och lärdomar som fördjupar dess politiska perspektiv och medlemmarnas personlighet och handlingsförmåga.

Varje Particell måste genomsyras av en medveten strategi. Partiet måste kunna handla både enhetligt och med hänsyn till läget på varje arbetsplats. Detta kräver en demokratiskt vald central politisk ledning med rätt och plikt att besluta hur partiet skall handla. Det kräver också en duglig, skolad och aktiv kader med plikt att följa, kritiskt granska och utveckla de politiska handlingslinjerna. Medlemmarna måste väljas in efter prövning. Vidare får ingen gro igen på samma uppgift i partiarbetet. Slutligen kräver det en förmåga att anpassa sig till nya hårdare villkor. Ett förvärrat förtryck ställer större krav på medlemmarna och ledningen, särskilt som möjligheterna att hålla medlemsmöten och regelbundna val blir mindre.

En organisation som inte fyller dessa krav kan inte fylla sina uppgifter i klasskampen. Inte heller kan den fyllas med inre liv, vilket också är en förutsättning för att den ska fungera i klasskampen. Kadern* måste kunna kontrollera ledningen, så att den inte stagnerar och byråkratiseras, och arbetsfördelningen i organisationen inte förfaller till arbetsdelning. Men partiet får inte bara ställa krav på medlemmarna. Det måste också ta ansvar för dem. När kommunistiska arbetare får sparken, kastas ur fackföreningarna av reformisterna och svartlistas av kapitalisterna då skall partiet ta hand om dem. Partiet måste vara en revolutionär gemenskap.

Ändå måste man noga skilja på partiet och klassen. Historien har visat att stora delar av arbetarklassen periodvis stött politiska linjer som går emot klassens historiska intressen. Kommunisternas uppgift är inte att anpassa sig efter en sådan medvetenhet, utan att ständigt sträva efter att utveckla arbetarklassens revolutionära perspektiv. En sammanblandning mellan parti och klass leder till allvarliga felsteg och misstag.

Partiets organisatoriska åtskillnad från klassen innebär inte att det kämpar i stället för klassen. Det är arbetarklassens utveckling som är avgörande. Arbetarklassens frigörelse måste vara dess eget verk.

Det kommunistiska partiet är bärare av den revolutionära strategin

Det kommunistiska partiet representerar alltså den konkreta förbindelsen mellan den dagliga

kampen och det socialistiska målet. Det måste ständigt lösa motsättningen det lever med: Nödvändigheten av att varken föra kamp endast för isolerade dagskrav utan perspektiv och därigenom förvandlas till ett borgerligt reformparti eller att avskilja sig från den dagliga kampen och förvandlas till en samling frasmakare. Bara ett ständigt deltagande i massornas kamp och ett marxistiskt utnyttjande av erfarenheterna skapar förutsättningarna för att lösa denna motsättning.

Detta kan inte ske utan att partiet har en konkret strategi och taktik. Partiet måste vetenskapligt kunna analysera den historiska utvecklingen och erfarenheterna från arbetarkampen och ständigt arbeta fram handlingslinjer utifrån en sådan analys. Redskapet för en sådan analys är den vetenskapliga socialismen som grundades av Marx och Engels. Genom arbetarklassens kamp har oundgängliga erfarenheter vunnits, ofta till ett pris. Men teorin har också förvridits och dogmatiserats. Det finns de som försöker utgå från stalinism* eller trotskism* såsom färdiga sanningsblock. Den vetenskapliga socialismen är framförallt en vägledning till handling och den måste hela tiden utvecklas och förnyas. Det är riktigt att gräva fram det bästa ur arbetarkampens historia och teori – inte att med hull och hår röva vad de största arbetarledarna och teoretikerna skrivit, utan att ge det skrivna sin historiska plats och bedöma mot kunskap om dagsläget vad som är användbart.

Partiet måste ständigt arbeta på grundval av en noggrann analys av samhällsutvecklingen och läget i klasskampen. Det måste systematiskt samla upp och värdera kampens erfarenheter. Det måste ha överblick över arbetarrörelsens historia. Allt för att förbättra strategin och taktiken för kampen.

Allt detta som krävs av kommunistpartiet är inget som uppnås en gång för alla. Det är tvärtom fråga om något som ständigt löper risk att förloras och som då måste erövras på nytt. Det finns inga garantier. Men det finns viktiga angreppspunkter:

1. Den inre demokratin.
2. Bekämpandet av arbetsdelningen inom partiet.
3. Partiets klasskaraktär – det måste vara ett arbetarparti
4. Den politiska linjen – att arbetarrörelsens självständighet* sätts i centrum.
5. Tillämpandet av masslinjen.

Vägen till partiet

Kampen för ett kommunistiskt arbetarparti innefattar två sidor:

Den ena sidan är att understödja den självständiga arbetarkampen, att ta initiativ till kamp och i kampen arbeta för att utveckla och sammansvetsa ett arbetaravantgardet och understödja dess nationella organisering. Och att samtidigt förbereda bredare kampstrukturer – en första ansats till revolutionär klassorganisering. Kort sagt, att kämpa för den nya revolutionära arbetarrörelsens framväxt.

Den andra sidan är att i kampen bygga den revolutionära kaderorganisationen*, den nya arbetarrörelsens kommunistiska kärna. Det gäller att dra in så stora delar som möjligt av det framväxande arbetaravantgardet i den kommunistiska organisationens praktik. Att utveckla ett fullödigt kommunistiskt perspektiv och en strategi för revolutionen som kan tjäna som grundval för sammansmältningen mellan den revolutionära linjen och arbetarnas kamp till ett förenat avantgarde – det kommunistiska arbetarpartiet.

Den viktigaste samhälleliga betingelsen för det kommunistiska partiets bildande är ännu inte för handen. Nämligen erfarenheterna av omfattande masskamp som språngartat kunnat öka klassmedvetenheten och på arbetsplatserna bidragit till att formera en verklig arbetarförtrupp. Partibygget får inte ske med arbetarklassen som passiv åskådare. Det måste vara framsprunget ur ett behov hos de mest medvetna delarna av klassen. Partiet kan bara bli arbetarklassens

förtrupp i de revolutionära klasstriderna om arbetarklassen verkligen har möjlighet att påverka partibygget.

Därför kan ingen revolutionär organisation enbart genom enkel tillväxt, rekrytering av arbetare, bygga det kommunistiska partiet. Partiet måste växa fram genom kvalitativa språng och sammansmältningar under en skärpt klasskampsperiod.

Detta betyder inte att Förbundet KOMMUNIST skjuter partibygget på framtiden. Vi bidrar medvetet till att utveckla betingelserna för partibildandet genom att understödja och initiera självständig arbetarkamp, genom att medverka till arbetaravantgardets organisering samt genom att omvandla Förbundet KOMMUNIST till en proletär klasskampsorganisation med förmåga att odogmatiskt använda den vetenskapliga socialismen.

Därför förkastar vi

kategoriskt alla spontanistiska avvikelser. De som menar att arbetarklassen skulle kunna fullfölja sin kamp utan att ha ett kommunistiskt parti. Målet för klasskampen, som oundvikligen tenderar att övergå i inbördeskrig, är erövring av den politiska makten. Detta sker inte som en spontan effekt av kapitalismens inneboende tendenser, utan det kräver medveten handling.

Därför förkastar vi

de s. k. kommunistpartierna SKP och VpK. Bägge är i grunden reformistiska organisationer utan någon strategi eller ens något begrepp om socialismen och kommunismen. Deras praktik är helt inriktad på isolerade reformer. VpK koncentrerar sitt arbete till riksdagen. SKP är så utan förankring att det saknar representanter i riksdagen. VpK har sedan länge en arbetarförankring, men dess arbete på arbetsplatserna är svagt och består endast av rent fackligt arbete och propaganda inför riksdagsvalen. SKP däremot saknar helt arbetarförankring och blir alltmer en småborgerlig reformrörelse.

Därför förkastar vi

KFMLr och RMF för deras felaktiga strategi när det gäller partibygget. KFMLr har åtminstone fattat att arbetarna måste utgöra grundstommen i ett kommunistiskt parti. Men de tror att det idag finns förutsättningar att bilda ett kommunistiskt parti genom att endast sprida allmän propaganda mot kapitalismen. De begriper inte det långa klasskampsskeende som krävs för att smida fram ett enat avantgarde. De kan inte se dynamiken* i utvecklingen hos olika arbetargrupper som ömsesidigt påverkar varandra med skilda erfarenheter.

Denna uppgift ställs före allt annat och leder till att de i olika kampsituationer inte ser till kampens resultat och klassens medvetande. I stället koncentrerar de sig på att göra sin egen organisation känd och att rekrytera enstaka arbetare. Genom detta handlande bidrar de till uppsplittringen av arbetarna och isolerar sig själva.

RMF slutligen tror att man kan samla mellanskikt genom allmänpropaganda om en s.k. international för att sedan bygga en stark organisation. I en kris skall denna organisation ”erbjuda sitt ledarskap”. Det säger sig självt att arbetarklassen betackar sig för ett sådant ”ledarskap”.

5. Vägen till makten

Den revolutionära arbetarrörelsens väg till makten är en lång process av ständiga uppsving och bakslag i klasskampen, ett ständigt växelspel mellan klassernas agerande och framtvungna samhälleliga förändringar, som påverkar detta agerande. Men huvudinriktningen kan ändå urskiljas.

Det är till att börja med en utdragen kamp för klassens och avantgardets formering från den enskilda arbetsplatsen till nationell skala. Det är utbredningen av kampen från arbetsplatserna till allt fler områden av samhället och ett växande tvång på andra klasser och skikt att sluta upp bakom endera av huvudklasserna. Det är slutligen den revolutionära krisen, då arbetarmassorna, organiserade i arbetarråd, under det kommunistiska partiets ledning utgör en motmakt av sådan styrka att en avgörande kraftmätning är oundviklig.

Klassens och avantgardets formering

Arbetarklassen är en klass i sig*, men den måste bli en klass för sig*, d.v.s. en självständig kraft som handlar efter sina objektiva intressen. Ett avgörande mått på klassens styrka är dess förmåga till revolutionär organisering – både klassens organisering på fabriker, i bostadsområden o.s.v., och avantgardets organisering i form av det kommunistiska partiet.

Grunden är alltid arbetsplatskamperna. De måste ständigt utvecklas genom allt mer avancerade krav och kampformer, som tenderar att bryta ner den kapitalistiska arbetsorganisationen och tvingar staten till avslöjande ingripanden. För kommunisterna gäller det att bidra till samordning och förenhetligande av de enskilda kamperna i riktning mot en nationell klasskamp med ett allt klarare politiskt perspektiv. Klassorganiseringen på arbetsplatserna måste utvecklas till succesivt beständigare former, som i växande grad överflyglar facket. Ett revolutionärt parti måste byggas genom sammansmältning av kommunistiska kärnor i och utanför arbetarklassen med arbetarmilitanter i den proletära massrörelsen. Klassens och avantgardets organisering måste vidare ta sig uttryck i en samordning på det internationella planet.

Utgående från fabriker förs kampen ut i hela samhället. När arbetarrörelsen är stark nog kan allianser av avgörande betydelse skapas och arbetarklassen ta ledningen över masskamper på andra sektorer: Bostäderna, skolorna, universiteten och militärapparaten. En revolutionär massorganisering av liknande slag som på fabriker kan utvecklas i bostadsområdena och på regementena. Alla dessa rörelser påverkas starkt av kampen på arbetsplatserna och understödjer å sin sida denna.

Allianser

Vägen till allianser – det är att utforma en politik som gör det möjligt att kämpa tillsammans med delar av andra klasser och skikt, att bryta delar av mellanskiktens och småborgarnas uppknytning till borgarklassen. Fienden är stark – därför gäller det att splittra honom, vinna över de skikt som kan vinnas över och neutralisera andra.

Det är endast på grundval av en långt utvecklad arbetarrörelse och i perspektivet av ett helt annat samhälle som de för revolutionen nödvändiga allianserna kan skapas. Delar av mellanskikten och småbourgeoisin kan inte förena sig med arbetarklassen enbart på de omedelbara dagskravens nivå. Det är socialismens närhet som gör de revolutionära allianserna möjliga. Ett exempel är franska maj 1968. Stora delar av de högt utbildade teknikerna och forskarna vid flygplansfabriker, elektronikföretag och kärnforskningscentra – skikt som i vanliga fall varit ointresserade av politik eller konservativa – förenade sig då med arbetarna i strejker och ockupationer. De utarbetade radikala förslag på basdemokrati. De försökte finna en annan användning för sina kunskaper – för frigörelse i stället för exploatering och förtryck.

Men för att rörelsen ska kunna erövra och behålla ett kommunistiskt perspektiv är det nödvändigt att arbetarklassens män och kvinnor har den ovillkorliga ledningen. Det är endast de som har en sådan samhällsställning att de från början till slut har anledning att kämpa för den fullständiga befrielsen, för kommunismen.

Arbetarråden

Kapitalismens inre motsättningar kommer alltid att ge upphov till spontana arbetarkamper. Men de uppnår sällan en sådan nivå att systemet försätts i en akut kris. För att så ska ske måste vissa objektiva förutsättningar vara uppfyllda, som innebär att alla gängse medel att avlänka kampen är uttömda. Men inte ens i en sådan situation står frågan om ett *maktövertagande*, utan om *makten* i samhället. Ett uppror vid detta stadium vore utsiktslöst ty normalt är borgarna starkare organiserade än arbetarklassen, framförallt genom sin tillgång till en välutbildad våldsapparat. Fienden går inte under frivilligt. Vi måste ha styrkan att ta makten ifrån honom.

Det räcker alltså inte med en oerhörd massmobilisering som i Frankrike 1968. Det krävs också en arbetarklass, som skolats i arbetarsjälvständighet under långa och heta klasstrider. Först då finns förutsättningar för en revolutionär klassorganisering, som kan ställa sig uppgiften att erövra makten.

Historiskt har formerna för denna klassorganisering varit en sammanslutning och centralisering av fabrikskommittéer – *arbetarråd* och *soldatråd* (sovjeter på ryska). De var grunden för arbetarrevolutionen i Ryssland 1917, för arbetarresningarna i Tyskland 1918 och Italien 1920. Under majrevolten i Frankrike 1968 förekom frön till arbetarråd, men kampen fortskred aldrig så långt att de hann utvecklas. Arbetarråd har spontant bildats vid folkresningarna i Östeuropa, senast i Polen 1970, då arbetarrådet i Szczecin (Stettin) behärskade hela staden i flera veckor.

Det som gör råden till så viktiga organ för att uttrycka arbetarklassens strävanden är att de är direkta organ för arbetarna. De väljs direkt på verkstadsgolvet, i hamnarna, o. s. v. De väljs av stormöten på enheter som inte är större än att alla vet vilka de ger sitt förtroende, därför att alla känner varandra genom den ständiga sociala kontakten. Det är makt underifrån. Rådets förtroende kan alltid återkallas. Råden sammansluter sig produktionsledsvis – regionalt, nationellt och internationellt. De är organ för att gripa makten och utöva den.

Men det räcker inte med att klassen skolats i arbetarsjälvständighet för att frågan om ett maktövertagande ska kunna ställas. Det fordras också att denna skolning lett fram till formeringen av ett kampdugligt kommunistiskt parti med förankring i arbetarråden. Ty råden är inte nödvändigtvis i sig själva organ för uppror. Råden löper alltid fara för integration, för att omvandlas till organ för ”medinflytande”, så länge den borgerliga staten inte krossats. Därför blir kommunistpartiets roll central både för att utveckla det antiparlamentariska medvetandet och leda och organisera själva upproret.

Det väpnade upproret

Arbetarrådets framväxt är tecken på att den sociala krisen djupnat. Det är kulmen på den långa processen av arbetarrörelsens uppbyggnad och på krisen för borgarsamhället.

Arbetarna börjar organisera sin makt. Då finns makten på två håll i samhället – borgarmakten och arbetarmakten. Det är *dubbelväldet*.

En arbetarmobilisering som formerats för att slå undan borgarväldet och skapa förutsättningar för ett samhälle byggt på verklig arbetarmakt.

Dubbelväldet innebär inte att två jämbördiga parter står mot varandra inom den borgerliga statens ramar. Det innebär att arbetarnas organiserade klassmakt nått en sådan nivå, att den

borgerliga staten börjat desorganiseras och förlamas genom masstrejker, ockupationer, sabotage, etc. Arbetarråden i Ryssland växte 1905 fram i samband med en militant generalstrejk och återigen 1917 efter tsarens störtande. I Polen, Västtyskland och Tjeckoslovakien uppstod de i makttomrummet efter de retirerade nazisterna, innan de revisionistiska kommunistpartierna hunnit upprätta sin byråkratiska statsapparat. I Ungern 1956 uppstod de i en situation av akut politiskt sönderfall och närmast uttraderande av det statsbärande partiet.

Varje kompromiss i detta läge innebär ett uppgivande av målet: Arbetarmakten och kommunismen. Arbetarna måste då ha förberett det väpnade upproret, ha upprättat en *arbetarmilis* och gå till offensiv mot borgarstaten. Ty borgarnas förlamning kan inte bestå någon längre tid. Så snart förlamningen börjar släppa, kommer de att slå tillbaka.

Arbetarklassens beväpning

De radikalaste reformisterna i Vänsterpartiet och SKP menar att nog kan arbetarklassen få deras tillåtelse att använda våld. Men bara för att försvara sig ”i händelse av motstånd från härsarklassens sida” (Jörn Svensson). Ska arbetarna vänta på borgarnas försök att krossa, att bokstavligen slakta arbetarrörelsen? Vi *ser* det annorlunda. Vi väntar inte på kapitalisternas drag. Den socialistiska revolutionen är en väldig offensiv mot borgarklassen. Arbetarna måste vara beredda på att utföra de mest djärva och hänsynslösa *angrepp* på borgarväldet. Råden måste förvandlas till organ för uppror. Annars kommer de att urarta, byråkratiseras, bli passiviserande – eller dränkas i blod av borgarväldet. Ledningens betydelse för revolutionen är oerhört stor. Dess kompetens och nära enhet med arbetarmassorna är av avgörande vikt för att inte upproret ska lida nederlag. Det vore enfaldigt att tänka sig något annat än att kommunisterna spelar en central roll i den ledningen.

Nej, vi menar att den som underlåter att upprätta en beväpnad arbetarstyrka för att han vill ett fredligt och oblodigt maktövertagande i stället medverkar till mord. Den fredligaste lösningen vi känner är den då arbetarna är så starka att borgarna inser det lönlösa i att försöka bevara sitt historiskt överspelade samhälle.

Det blodigaste vi känner från historien – det är då arbetarklassen inte kunnat gå över från försvar till anfall eller inte gjort det med tillräcklig slagkraft.

Ty då den sociala krisen mognat så långt *finns det ingen väg tillbaka* till den gamla borgerliga ordningen.

Det finns en väg framåt. Och en väg långt, långt tillbaka – till terror, till öppen borgarväldsmakt. Arbetarrörelsen blir offer för den vita terrorn.

Vi vet vad som hände i Tyskland 1933. Arbetarklassen var inte stark nog att gå till offensiv mot den framstormande nazismen. Socialdemokraterna motarbetade en sådan offensiv och klamrade sig fast vid den riksdag, som även borgarna struntade i. Kommunisterna å andra sidan förde en vänstersektaristisk* politik som inte kunde ena arbetarklassen. Hitler segrade och krossade samtliga arbetarorganisationer i blod.

Eller Finland och Ungern på 20-talet, då arbetarna försökte upprätta arbetarstater men inte förmådde försvara dem tillräckligt hårdnackat. Kontrarevolutionens seger innebar slakt på 10 000-tals arbetare, män och kvinnor, och koncentrationsläger för 10 000-tals andra.

Eller Indonesien 1964, där det stora kommunistpartiet trodde på fredlig övergång och underlät att beväpna arbetarna och de fattiga bönderna. När generalerna understödda av imperialisterna grep makten, kom dagar och nätter svarta av blod och veckor och månader med floderna fulla av lik. Mer än en halv miljon människor mördades.

Eller Chile 1973, där den socialistiska reformisten Allende underlät att beväpna arbetarklassen, som var i rörelse och hade bildat arbetarråd, kvarterskommittéer, o. s.v. Militären kunde lätt ta makten genom en kupp stödd av USA-imperialismen. Återigen visade

sig den fredliga vägen bli den blodiga.

Det är borgarna och reformisterna som står för blodigheterna, inte vi

Vad är våldet i arbetarrevolutionerna mot all den skändlighet som borgarhistorikerna så omsorgsfullt försöker befria hävderna från?

För oss liksom för dem är våldet en klassfråga. En mördad arbetare är ingenting för dem.

Vi kommer inte att vara passiva vittnen till slakten på arbetare. I den kommande sociala krisen står vi för den enda vägen framåt: Upproret, omstörtningen och arbetarmakten. Vi står för det som öppnar de nya möjligheterna – i stället för att vägen åter ska slutas och arbetarna tvingas tillbaka till utsugningen. Det leder till fruktansvärd apati, modlöshet och demoralisering. Det öppnar vägen för fascismen*. Det var det som hände i Tyskland 1918, i Italien 1920 och i Chile 1973. I Tyskland slogs arbetaroffensiven tillbaka av socialdemokraterna i förbund med de vita generalerna. I Italien följdes en mäktig våg av strejker, fabriksokupationer och bildande av fabrikskommittéer inte av upproret, den väpnade kampen om statsmakten. I Chile var läget liknande. Orsaken till nederlagen var framförallt de vänsterreformistiska partiernas feghet och vacklan. I Tyskland och Italien ledde nederlagen till fascism och i Chile till en militärjunta med fascistiska drag.

Maktövertagandet är knutpunkten i en lång social process

Revolutionsprocessen är en lång social process med knutpunkten i en väldig kris, då frågan om maktövertagandet ställs. Det grundläggande är karaktären av process. Själva maktövertagandet får aldrig ses isolerat, vare sig från det mödosamma uppbygget av en motmakt, som föregår det, eller från uppbygget av arbetarmakten och övergången till socialismen, som följer på det.

Maktövertagandet är omöjligt utan en allmän nationell kris, som ställer den härskande klassen mot väggen på samma gång som arbetarmassorna mobiliseras till kamp för ett alternativt samhälle. Då dessa förutsättningar finns, kan vi tala om en *revolutionär situation*. Men varje revolutionär situation ger inte upphov till en revolution. För att maktövertagandet ska bli verklighet, fordras att dessa objektiva* förutsättningar följs av en subjektiv* förändring: Den revolutionära klassens förmåga att genomföra massaktioner av en sådan kraft, att den gamla regeringen störtas. Först då arbetarklassen med kommunistpartiet i spetsen nått den utvecklingsnivå då den kan framträda som reell* motmakt – först då existerar *den revolutionära krisen*.

Den "parlamentariska vägen"...

Vi avvisar allt prat om "parlamentarisk övergång". Därmed avvisar vi också dem som förespråkar folkfronten som strategi – föreställningen att en övergång till socialismen skulle vara möjlig via antimonopolistiska fronter som backar upp en "revolutionär regering" i syfte att med succesiva reformer "bryta storfinansens makt". Denna "socialism" ovanifrån, som inte mobiliserar till annat än promenaden till valurnan, har självfallet inte något som helst med socialistisk övergång att göra. Att i en djupnande social kris, när arbetarna ockuperar företagen, bildar fabrikskommittéer och sammansluter dessa till arbetarråd, när kvarterskommittéer bildas i stadsdelarna och soldatråd på regementena, när alla förbereder sig på den slutgiltiga sammandrabbningen – att då försöka hänskjuta avgörandet till parlamentet, som Vänsterpartiet vill, det är detsamma som förräderi mot de massor som gör sig beredda att kämpa. Majrevolten är ett talande exempel. När det revisionistiska "kommunist"partiet lyckades styra över kampen i valaktivitet, skedde en avgörande avpolitisering och passivisering av massorna. Valet blev en stor seger för högern. Och även om "vänstern" hade vunnit, så hade den inte kunnat "hemförlova generalerna" som Vänsterpartiet tror. Att tro detta innebär att vägra beväpna arbetarklassen i tid, det är detsamma som att bli direkt

medskyldig till generalernas mord på arbetare.

I perioder då en stark reaktionär offensiv hotar att krossa de revolutionära krafterna kan bredare allianser bli en nödvändighet. Men det är då en defensiv *taktik*, som kommunister överger så snart läget tillåter och som tillämpas endast under förutsättning av full självständighet och reella möjligheter att ta ledningen i kampen.

...Och andra återvändsgränder

Men vi avvisar i lika hög grad en uppfattning som innehåller en överbetoning av revolutionens militära sida. Maktövertagandet isoleras, skjuts i förgrunden och betraktas som en krigsoperation, där partiet spelar rollen av en generalstab. Att revolutionen är till för att förverkliga arbetarmakten och att detta kräver en hög grad av arbetarsjälvständighet inskriven i själva revolutionsprocessen bekymrar inte förespråkare för denna uppfattning.

Vi avvisar också de europeiska grupper, som visserligen ser revolutionens karaktär av social process men tänker sig vägen till makten som en succesiv erövring av allt större geografiska områden i den kinesiska revolutionens efterföljd. Fabriker, skolor och stadsdelar kommer naturligtvis under revolutionsprocessen att ockuperas och tillfälligt underställas arbetarnas kontroll. Men produktionens alltmer samhälleliga karaktär och kapitalets internationella sammanflätning dömer ut denna ”röda-baser-strategi” i Väst.

Vi avvisar slutligen alla anarkistiska* avvikelser i synen på revolutionsprocessen. Anarkisterna lägger hela tonvikten på klassens aktivitet och vägrar erkänna nödvändigheten av ett avantgarde, det kommunistiska partiet. Anarkismen är en spontanistisk avvikelse, oförmögen att se dialektiken* mellan objektiva förutsättningar, klassens och avantgardets formering.

Rådsdemokratin

Vi vill kommunismen. Förutsättningen för att revolutionen ska utveckla sig mot kommunismen är att den bygger på arbetarnas kollektiva makt, deras organiserade klassmakt. Därför ställer vi arbetarråden mot parlament/riksdag. För råden är direkta klassorgan, som sammansvetsar arbetarna till en klass, som är beredd att ta hela makten.

Riksdagen däremot förnekar alla klassers existens. Inför parlamentet blir alla individer med var sin papperslapp i handen ”En man en röst. Alla har lika mycket att säga till om”). Detta är en av det borgerliga parlamentets viktigaste funktioner: Att desorganisera arbetarklassen, upplösa den till individer, motverka den tendens som finns i produktionen att sammansvetsa arbetarna till en klass – samtidigt som borgarstatens och kapitalisternas övriga organ sammansvetsar borgarklassen och gör den till härskande klass. Men det är inte som individer, utan endast som sammansvetsad klass arbetarna kan ta makten och leda revolutionen mot kommunismen. Därför måste arbetarna *när* den revolutionära krisen närmar sig *fullständigt avvisa parlamentet* (och alla parlamentsanhängare à la arbetarbyråkraterna i Vänsterpartiet) och satsa alla krafter på utvecklingen av sina *revolutionära klassorganisationer*, råden. De är instrument för arbetarnas makt och inga andras. Arbetarnas direkta makt.

Att borgare och byråkrater blir uteslutna från valen till arbetarklassens råd är naturligt. De är utanför.

Och det är nödvändigt och bra, för deras samhällsställning gör dem inte till de hängivnaste förkämparna för arbetarnas maktövertagande och maktutövning för att omdana samhället.

Den borgerliga demokratin

Vad skiljer rådsdemokratin från borgarnas demokrati? För borgarna är demokrati motsatsen till diktatur. För oss är demokrati en form av diktatur, eftersom all makt måste vara en

klassmakt, en klass 'diktatur över en annan. Så länge det funnits klasser har den ena klassens makt vilat på den andras undertryckande, och så kommer det att förbli intill det klasslösa samhället, kommunismen. Det avgörande är därför vilken klass som utövar diktaturen – borgarklassen eller arbetarklassen.

Den borgerliga demokratin känner inga klasser, bara individer, som tillsammans utgör en enhet, "folket"! Arbetarna förutsätts genom "fria val" till ett parlament kunna utöva samma inflytande på politiken som alla andra medborgare. Arbetaren är "fri" som individ – arbetarklassen är utan makt. Den borgerliga demokratin vänjer oss vid att se oss som individer och inte som kollektiv. Den isolerar, splittrar och passiviserar.

Den *politiska* demokratin för arbetarna – det är förborgerligade ledare, som i samarbete med klassfienden förvaltar den kapitalistiska ekonomin. Det är "friheten" att med några års mellanrum få lägga sin röst på den ena eller andra fraktionen av den härskande klassen. Det är "rättigheten" att under mellantiden dagligen uppleva det kapitalistiska förtrycket och inte sätta sig till motvärn. Ty den självständiga arbetarkampen behöver inte nå en särskilt hög nivå för att de demokratiska fri- och rättigheterna ska fara all världens väg. Så snart borgarna känner sig hotade rämna den demokratiska fasaden och blottar den nakna klassdiktaturen.

Den *ekonomiska* demokratin för arbetarna, företagsdemokratin – det är just så mycket bestämmanderätt som kapitalisterna anser behövs för att höja produktiviteten. Makten över produktionens inriktning och produktionsresultatens användande förblir deras i kraft av ägande och kontroll. Och då spelar det mindre roll att vi uppmuntras till aktivitet inom de företags-demokratiska ramarna på arbetsplatserna, även om den ekonomiska demokratin i motsats till den politiska förläggs till den plats där arbetarna kan uppträda som en stark och sammansvetsad klass.

Arbetardemokratin

Rådsdemokratin är radikalt annorlunda än den politiska och den ekonomiska "demokratin" i borgarsamhället. Råden strävar succesivt mot ett upphävande av delningen mellan ekonomi och politik, mellan ledare och ledda, mellan produktion och reproduktion*. De arbetar för kollektiva livsenheter. Det som döljs i det kapitalistiska samhället, det erkänner vi rätt ut: Att de som har makten över produktionen i sista hand också har makten i samhället. Makten är odelad, samtidigt ekonomisk och politisk.

Råden är klassorganisationer med strävan att bli statsorganisationer, stommen i en arbetarstat. Vi döljer inte att kampen för socialismen är kamp för *arbetarmakt*, och att makten kan ges åt alla medborgare först då inga och alla är arbetare, d.v.s. då arbetsdelningen är helt upphävd.

Både borgarmakt och arbetarmakt är *klassmakt*, inte folkmakt. Men råden skiljer sig kvalitativt från borgarmakten på ett sätt som pekar fram mot kommunismen. Delegaterna stannar kvar i produktionen och är ständigt avsättbara. Rådsdemokratin förlägger makten till samhällets hjärta: Till arbetsplatserna, där kraften underifrån och dess möjlighet att organisera sig är starkast. Arbetet blir platsen för arbetarnas politiska verksamhet. Vilken kraft ger det inte arbetarklassen!

Råden är arbetar"parlament", men samtidigt också element i en arbetarstat. De är inga pratande församlingar. De strävar också efter att utvecklas så att de själva kan verkställa sina beslut – även om det till en början förvisso också krävs anställda administratörer* och experter.

Råden sammansvetsar arbetarna som *producenter*, som en klass med beslutsamhet och förmåga att ta makten, att slutgiltigt gå utanför kapitalismens ramar. De är därför *direkt motsatta* fackföreningarna, som är strukturer inom kapitalismens ramar, sammanslutningar av arbetare som arbetskraftsförsäljare. När råden börjar bildas, då är facket slutgiltigt överspelat.

Då är inte arbetarna längre intresserade av att förhandla med kapitalet om priset på varan arbetskraft.

Rådsorganisationen på industrierna och i viss mån på regementena är den grundläggande. Liknande organisationsformer kommer också att uppstå i bostadsområdena och i andra delar av samhället.

Rådsidén i centrum

Rådsidén har alltid undertryckts av socialdemokrater, stalinister och revisionister. För oss är den central. Det kommunistiska partiet omfattar bara en del av klassen. Det är inte tillräckligt för dess frigörelse. Arbetarna sammansvetsas i de långvariga klasstriderna och i basorganisationerna. Men det är först i råden som arbetarna slutgiltigt kan undgå sin splittring och underordnade ställning och som klass börja ta kontrollen över hela sin samhällsliga praktik. För första gången kan de där uttrycka sig samfällt.

För revolutionens utveckling mot kommunismen är det mycket viktigt att råden är stabila, välorganiserade och bärs upp av hela klassen. Därför kräver råden ett parti för vilket rådsidén är central. Spontanistiska föreställningar om råden måste med yttersta skärpa avvisas. Råden kräver förberedelser, mognad och skolning.

Rådets inflytande och styrka är beroende av djupet hos den politiska mobiliseringen innan revolutionen. Deras samordning och slagkraft är som helhet begränsade den närmaste tiden efter maktövertagandet. Arbetarmakten uppnås i sanning inte slutgiltigt i och med maktövertagandet. Arbetarna måste delegera verkställande och många beslut till ”byråkrater” och specialister. Den arbetsdelningen tar lång tid att upphäva. Det vore blåögt att tro något annat.

Efter revolutionen följer med andra ord en längre *övergångstid* innan arbetarmakten, socialismen befästs.

Statsapparaten

Under revolutionen krossas den borgerliga statsapparaten: Den väpnade militärapparaten (armén, flottan, flyget) upplöses, poliskåren upplöses, domstolarna och fängelserna upplöses, de borgerligt parlamentariska församlingarna (riksdag och kommunfullmäktig) upplöses, den centrala och lokala byråkratin (statlig och kommunal administration) avsättes.

Den proletära statsapparaten byggs upp. Där upprättas en arbetarmilis bestående av alla vapenföra arbetare samt pålitliga delar av mellanskikt och småborgerskap (dvs de delar med vilka arbetarklassen slutit klassallians i revolutionen), där upprättas en stående Röd Armé. På företagen väljer arbetarna fabrikskommittéer, som är företagets ledande organ, och representanter till arbetarråd, som täcker en socialt funktionell geografisk enhet (t ex en stad eller en stadsdel, en kommun eller ett antal orter). Rätt att välja representanter till arbetarrådet kan arbetarklassen också ge kvarterskommittéer och andra massorganisationer som tillhör de revolutionära styrkorna, samt de delar av mellanskikt och småbourgoisi som gått i allians med arbetarklassen i den revolutionära kampen.

Arbetarrådet är högsta beslutande organ inom alla områden av samhällslivet. Det har makten över ekonomi och administration, över polis och domstolar, och kommenderar milisen.

Arbetarklassen, och de delar av mellanskikt och småbourgoisi med vilka arbetarklassen slutit allians i revolutionen, väljer vidare ett centralt arbetarråd för hela landet. Det centrala rådet är nationellt det högsta maktorganet. Det sammanfattar de kollektiva diskussionerna inom arbetarklassen och dess allierade och uttrycker dem som centrala direktiv och liknande. Den proletära statsapparaten innehåller slutligen en ny administration som byggs kring råden, lokalt och centralt, och som består av arbetare och pålitligt folk från den gamla kapitalistiska

statens administration.

Alla medlemmar av råden och fabrikskommittéerna avlönas med vanlig arbetarlön. De är ständigt avsätt-bara och kan ersättas med nya, som står mer i överensstämmelse med arbetarnas krav.

Proletariatets diktatur kommer till uttryck därigenom, att det är arbetarklassen som har kontrollen över alla maktorgan (fabrikskommittéer, arbetarråd, arbetarmilis etc). Detta tar sig inte uttryck i att enbart arbetarna deltar i val till och beslut i dessa maktorgan, ty det gör även arbetarnas allierade i mellanskikt och småbourgoisi, utan i att det är arbetarklassen som avgör *vilka* den kan alliera sig med och därmed tilldela dessa rättigheter. Därmed är arbetarklassens politiska dominans säkrad, dvs den proletära diktaturen råder.

Avgörande för den proletära diktaturens bestånd är att det kan skapas ett system av massorganisationer, som kan sammansvetsa arbetarklassen och säkra den rätta växelverkan mellan arbetarna på arbetsplatsen och den centrala ledningen. Hur de nya klassorganen konkret kommer att se ut bestäms av klasskampens utveckling. Inom rådssystemet kan olika antikapitalistiska och revolutionära tendenser göra sig gällande, vilket kräver att kommunisterna oupphörligt kämpar för att vinna klassen för sin politik.

Rådssystemet förberedes genom arbetarnas självständiga kamp (strejker, strejkkommittéer, stormöten etc) och kommunisternas arbete för att utveckla proletära klassorganisationer innan revolutionen, det framspringer ur och samlar arbetarklassen under revolutionen, och det byggs ut i förbindelse med att den borgerliga statsapparaten bryts ner efter revolutionen. Med upprättandet av den nya, proletära statsapparaten är en viktig förutsättning för samhällets omvandling i kommunistisk riktning uppfylld.

6. Övergångssamhället

Övergångsperioden är en period av klasskamp. Då utvidgas och befästs arbetarmakten – makt över produktionen och hela samhället, makt och förmåga att planera produktionen för mänskliga behov. Det är en period på väg mot ett annat samhälle, socialismen. Ett samhälle som för att tillgodose arbetarklassens intressen måste vara organiserat på ett annat sätt än kapitalismen. Kapitalismens drivkraft är att de enskilda kapitalisterna i konkurrens med varandra strävar efter att öka sin vinst. Uttrycket för detta under kapitalismen är varuproduktionen.

Kapitalismen och varuproduktionen

Med kapitalistisk varuproduktion menar vi direkt produktion för försäljning på en marknad. Om en kapitalist skall överleva eller inte beror på hans möjligheter att producera och avyttra varor på ett sådant sätt att han kan övertrumfa konkurrenten. Denna inriktning på den samhälleliga produktionen kan vi förstå om vi undersöker hur ett samhälles två viktigaste beståndsdelar, *produktivkrafter** och *produktionsförhållanden**, är organiserade och sammankopplade under kapitalismen.

Produktivkrafterna, d v s förhållandet mellan arbetaren och produktionsmedlen, är under kapitalismen sådana att arbetaren får underordna sig produktionsmedlen. Den maskinella utrustningen på ett företag är så utformad att arbetaren utan någon kunskap om helheten och med ringa utbildning kan utföra en detalj av den totala produktionen. Arbetaren förvandlas till ett bihang till en redan organiserad produktionsapparat. En produktionsapparat som är inställd på att spotta ut så mycket varor som möjligt på marknaden. En marknad som inte är ”gjord” efter nationella beräkningar eller kalkyler utan bara är mottagare av varorna.

Produktionsförhållandena avgör vilken klass i samhället som tillägnar sig det samhälleliga överskottet. Under kapitalismen är det kapitalistklassen som uppbär denna roll, och dess förlöpande investeringar utgår från att kapitalismens kännetecken och grundstenar skall bestå. Kapitalisternas beräkningar bestäms av vad som är bäst för *deras* företag. Eventuella nationella eller internationella perspektiv tjänar också detta syfte. Miljöaspekter, satsningar på områden som kortsiktigt innebär mindre vinster ses som improduktiva investeringar och kan i regel bara påtvingas företagen av statsapparaten.

Det är i detta sammanhang vi kan se den borgerliga uppdelningen mellan företagsekonomi och nationalekonomi. Det görs kalkyler över vad som är bra för företaget och vad som är bra för ”samhället”, utan någon verklig koppling. Och när kopplingen görs blir det i form av samhällsingripande som gynnar kapitalismen eller städar bort dess värsta skamfläckar. Men uppdelningen fördunklar grunddragen i kapitalistisk produktion.

Socialismen och varuproduktionens upphävande

När vi talar om att upphäva marknaden och produktionen för en marknad, menar vi flera olika saker. Redan efter revolutionen finns det möjligheter att genomföra delar av detta mål. Vi tänker då på att det samhälleliga överskottet används i arbetarklassens intressen. Det finns alltså möjligheter att *ta itu* med den planlösa varuproduktionen i den meningen att man kan koppla samman de olika företagens produktion i en nationell helhet, där nationella behov undersöks och beräknas och investeringarna sker efter dessa kalkyler.

Denna princip får följderna på flera områden. Man kan påverka lokalisering av industri (det blir möjligt att lokalisera fabriker till Norrland) och prissättning (man kan höja priset på onödiga varor och sänka det på dem man finner vara nödvändiga), man kan bekämpa privatbilism och satsa på kollektivtrafik, man kan utveckla ett bra och miljövänligt tvättmedel i stället för alla de dåliga som nu finns, o s v. Målsättningen är alltså den totala samhällseffekten istället för

det enskilda företagens profitmaximering. Detta, som vi kan kalla det samhälleliga överskottets användande eller produktionsförhållandenas uttryck på nationell nivå, är givetvis en förutsättning för att arbetarmakten skall kunna befästas.

Alla åtgärder på det isolerade företaget, som t ex bekämpande av olika former av arbetsdelning, blir givetvis starkt beskurna, ja meningslösa, om denna kamp mot marknadens dominans misslyckas. Vi ser exempel från Jugoslavien, där det finns element av arbetarråd på fabrikerna, men där det enskilda företaget samtidigt drivs med effektivitetskrav i förhållande till marknaden. Detta leder också till att krav om större makt för det enskilda företaget reses. Effektiviteten och konkurrensdugligheten blir återigen det dominerande för företagen. Tekniker och direktörsskikt gynnas och element av arbetardemokrati motverkas. På så vis kommer en misslyckad kamp för marknadens upphävande att urholka arbetarmakten.

Men härmed får vi inte glömma kampen för att förändra de kapitalistiska produktivkrafterna, d v s förhållandet mellan arbetarna och produktionsmedlen. Vi kan inte tala om socialism bara för att det existerar någon form av central planering. Det skulle innebära att produktivkrafter är neutrala och betydelselösa ting. Tvärtom ser vi arbetets organisering och arbetarkollektivets maktutövande på basplanet som avgörande för socialismens seger.

Socialistiska produktivkrafter kan bara uppnås genom en ständig kamp mot en mekanisk organisering där arbetaren är ett bihang till en maskin vars plats i den totala produktionen är okänd för honom. Genom en ständig kamp mot arbetsdelning och för en utvecklad arbetsrotation*, där perspektivet måste vara att utjämna klyftan mellan intellektuellt och manuellt arbete och utöka möjligheterna för alla som deltar i produktionen att vara med och fatta besluten. Endast genom sådana åtgärder kan den kapitalistiska produktionsordningen brytas – arbetarklassen blir inte längre ett bihang till maskinerna. Genom sådana åtgärder kan man bryta arbetarens slaveri under produktionsmedlen och göra honom till deras herre.

Arbetarmakten blir inte bara en möjlighet att kontrollera hur resultatet skall fördelas. Det blir också en verklig bas för samhällelig organisation, det blir en omvälvning av de kapitalistiska produktivkrafterna till socialistiska. Det innebär inte bara en annan organisation utan också möjlighet att höja produktiviteten, öka arbetsglädjen, kort sagt att göra arbetet till en meningsfull sysselsättning där vi vet att det är för *vårt* gemensamma bästa vi arbetar, inte för någon annan.

Ekonomisk planering

Den ekonomiska planeringen är svår att genomföra. Förutsättningen för att den skall fungera är att det är möjligt att genom diskussion och experiment nå grundläggande enighet om vad som är mest angeläget att göra. Det som avgör möjligheten till en sådan enhet är hur omfattande splittringen och uppdelningen inom arbetarklassen är. Bristande och ojämnt fördelad kunskap och skolning gör ett verkligt och jämlikt deltagande i makten omöjligt. Olika grupper och skikt inom arbetarklassen har inte heller exakt samma intressen. Arbetarna på varje enskilt företag tenderar att försöka få ut så mycket som möjligt för det de producerar – kort sagt att återskapa samma *varu*produktion som präglar kapitalismen, d v s produktion för att sälja och få så mycket betalt som möjligt. Så länge varje företag fungerar som en särskild enhet, så vill man gärna sätta den egna ekonomiska kalkylen över hela samhällsplaneringens intressen, precis som under kapitalismen.

Till en början är det därför de centrala arbetarorganen som, i viss motsättning till en del av de lokala organen, får ha en förtruppsfunktion och en medlande funktion när det gäller att genomföra en helhetsplanering i arbetarklassens intresse. Politik och ekonomi har ännu inte integrerats. Det finns ännu ingen total samhällsekonomisk kalkyl. Politiken ingriper på ett delvis administrativt sätt i ekonomin för att säkerställa viktiga samhällsplaneringsintressen i fråga om t ex bostäder, miljöförstöring o s y.

Varuproduktionen avskaffas

Hur skall vi kunna avskaffa varuproduktionen, produktion för avsättning på en marknad i individers eller grupperns intressen? Hur skall, med andra ord, alla arbetare *både* kunna veta vad planering av produktionen och hela samhället innebär *och* känna för detta, vilja se till ”allas väl”? Så att det blir en avvägd utveckling mellan bättre produkter, mindre slitsamt och mer lärorikt och omväxlande arbete, bättre arbetsmiljö, bättre bostäder och kommunikationer, kortare tvångsmässig arbetstid o s v?

Att lösa detta innebär att arbeta på två plan. Dels på *politisk* väg: Att skapa en politisk motivation, att 'kämpa för arbetarklassens väl och mot byråkratiska tendenser'. Dels att samtidigt rycka undan grundvalen för det isolerade och förträngda perspektivet, begränsningen till ett slags arbete och en typ av produktion. D v s att *förändra arbetarnas ställning i produktionsapparaten*. Hur skall man kunna uppfatta helheten om man inte har egna, handfasta erfarenheter av produktionens olika led? Man måste ha någon erfarenhet av olika produktionsled, alltifrån utvinning (gruvor, skog o s y) över bearbetning (verkstadsindustri o s v) till distribution (transport o s v) och avfallshantering och återvinning. Man måste ha erfarenheter av både de intellektuella och de manuella momenten i de olika leden.

Men socialismen är inte bara arbetsrotation. Det är framförallt en strävan att förändra produktivkrafternas karaktär. Socialistiska produktivkrafter innebär utplåning av sådan teknologi som stympar arbetarna genom att reducera dem till maskindelar. Kamp mot löpande band och liknande blir möjlig eftersom ekonomin inte längre bestäms av kapitalistiska lönsamhetskrav. I de fall då det är tekniskt omöjligt att avskaffa löpande band skall robotar ta över de värsta jobben.

Endast så kan säruppfattningarna och särintressena hos olika arbetargrupper brytas upp. Endast så kan man få praktiska erfarenheter att grunda sina ställningstaganden på. Det är en livslång arbetsrotation och arbete i kollektiva former, vilket dock inte utesluter att man har någon typ av arbete som sin specialitet. Det är nödvändigt för att utveckla arbetets produktivkraft.

Detta uppbrytande av arbetets delning har två avgörande effekter. Den ena är att man kan rycka undan den yttersta grunden för att sätta den egna gruppens väl före alla arbetares. Den andra är att man kan rycka undan den yttersta grunden för misshushållningen med naturen, skapa ett organiskt förhållande mellan människa och natur. Det blir naturligt att ha omsorg om att naturresurserna inte föröds och avfallet inte förstör utan omvänt tas tillvara och återvinns.

Kamp mot arbetsdelningen

”Det gamla produktionssättet måste därför omvälvas från grunden, i synnerhet måste arbetsdelningen försvinna. I dess ställe måste det komma en organisation där ingen enskild individ kan vältra över sin andel av det produktiva arbetet, denna naturliga förutsättning för den mänskliga existensen, på andra; där det produktiva arbetet i stället för ett medel till förslavande blir ett medel för människornas befrielse genom att ge varje individ tillfälle att utbilda och utöva alla sina kroppsliga och andliga färdigheter i alla riktningar.” (Engels)

Arbetarmakten är inte säkrad förrän arbetsdelningen är tillbakaträngd på viktiga punkter, framförallt delningen mellan manuellt och intellektuellt arbete. Så länge arbetsdelningsrelationerna dominerar samhället finns det ständig risk för att utvecklingen vänds och går tillbaka till ett klassamhälle, där produktionen kontrolleras och tas om hand av ett fåtal.

Alla de skikt som är skilda från det manuella arbetet i den materiella produktionen har en ständig benägenhet att förborgerligas, att utvecklas till nya arbetarförtryckare. Vad har hänt med den gamla arbetarrörelsens ledare? Kommunalpampar, fackpampar, byrådirektörer – vad har de gemensamt med arbetarna? Inte mycket. Hur skulle de kunna ha det, när de inte längre

har kännning av arbetarklassens villkor, utan lever under privilegierade förhållanden i en helt annan social miljö?

Arbetsdelningen i produktionen

Mest avgörande är kampen mot arbetsdelningen *i produktionen*. Det räcker inte med att arbetarna *kontrollerar* produktionen genom att välja arbetsledare, ingenjörer, företagsledning o s v. Ty det kan man ju göra mer eller mindre passivt och utestängd från det verkliga tekniskt-materiella behärskandet av produktionen. Vad vi kämpar för är inte arbetarkontroll, utan *arbetarmakt*.

Därför måste arbetet bli allt mer kollektivt i verklig mening. Arbetsledandet måste allt mer avskaffas som en från arbetarkollektivet skild funktion. Ingenjör- och forskningsarbetet måste bli varje arbetares angelägenhet. Det innebär inte att varje arbetare har möjlighet att bli kärnfysiker eller stjärnmatematiker. Specialisering och specialister kan vi inte klara oss utan. Vad det handlar om är två andra saker.

Det *ena* är en oerhörd utveckling av varje arbetares kunnighet och överblick över produktionen. Grunden för detta är dels en omfattande och livslång arbetsrotation, som dock inte utesluter att det är någon syssla som man utför mer än andra sysslor. Vidare att arbetarna griper sig an och löser problem gemensamt i arbetslag och arbetsgrupper på lägsta nivå och på avdelnings- och fabriksnivå. Men för effektiv *kontroll* krävs också utbildning på arbetstid i teknik som gjorts mer lättillgänglig än dagens. Allt detta måste vara början till att göra arbetarna till arbetare och tekniker.

Det *andra* är att specialistfunktionerna inte avskiljs. Arbetsledning och tekniker, administratörer och forskare måste även de vara arbetare. De måste genom politiskt övertygande och press från arbetarklassen tvingas lämna sina elfenbenstorn.

De måste *periodvis dela arbetarnas villkor* och veta hur produktionen som social miljö ser ut ”på verkstadsgolvet”. Och de måste alltmer lösa uppgifter med arbetarnas samtycke, tillsammans med dem. Utvecklandet av detta leder fram till att teknikerna blir tekniker och arbetare.

Kort sagt, det är specialisering inom ramen för en kollektiv arbetsprocess.

Då kan teori och praktik bli en omedelbar enhet. Då blir arbetarna fullt ut en kraft som driver produktionens utveckling framåt. Då förs de vetenskapliga experimenten in på verkstadsgolvet. Då byter vetenskapen som produktivkraft klasskaraktär. Den blir ett instrument i arbetarnas händer för arbetarnas frigörelse, för omformande av produktionsmedlen så att de inte längre sliter ner, skadar eller förgiftar arbetarna.

Strid mellan olika politiska huvudlinjer

I övergångssamhället förs en strid mellan olika politiska huvudlinjer.

För det första finns en grupp som har fasta rötter i det kapitalistiska samhällets privilegierade klasser och skikt. Den har växt upp i och djupt präglats av sin tidigare gynnade ställning. Bara få av dessa människor kan begripa att det samhället var sämre än det socialistiska, att även den gynnade parten i klassdelningförhållandet och andra arbetsdelningsförhållanden lever ett stympt liv. Att kommunismen – en allsidig personlighetsutveckling och ett samhälle som inte bygger murar mellan människa och människa – djupast sett är bättre även för dem som levde gott i det samhälle arbetarna är på väg att begrava. Det är dessa klasser och skikt som är basen för rent reaktionära (borgerliga, prokapitalistiska) strömningar.

För det andra finns ett skikt som arbetsdelningsmässigt har gynnad ställning i det nya samhället. Det är ingenjörer, tekniker, kulturarbetare, administratörer, främst människor med

intellektuella arbetsuppgifter. Även om de inte nödvändigtvis behöver vara ekonomiskt gynnade, så är deras arbetssituation och arbetsställning gynnad. De utgör dessutom skikt, vilkas lojalitet det nya samhället av ekonomiska skäl inte har råd att mista under de första uppbyggnadsåren. Detta skikts sociala ursprung är blandat och inte så intressant. Det viktigaste är dess faktiska samhällsställning.

Detta skikt är basen för teknokratiska och byråkratiska tendenser. Ett exempel är den strömning som Liu Shao-chi* var symbolen för under kulturrevolutionen i Kina. Dessa strömningar är utomordentligt farliga, betydligt farligare än de reaktionära. De här skikten har möjligheter att få inflytelserika positioner i staten och även i kommunistpartiet, så länge de inte drivs tillbaka av ett tryck underifrån.

För det tredje uppkommer periodvis genuint proletära protestströmningar mot de reaktionäras och framför allt mot teknokraternas översitteri, privilegier och särställning. Sådana strömningar var den avgörande drivkraften underifrån under kulturrevolutionen i Kina, det som möjliggjorde för vänstern i kommunistpartiet att åtminstone för en tid stärka sin ställning i förhållande till högern.

För det fjärde finns en linje som genom förening av fast arbetarbakgrund och en lång kommunistisk tradition lyckas peka ut en väg framåt. Att den "finns" betyder inte att den ligger i öppen dag eller att partiet eller någon annan slutgiltigt står för den. Det säregna för övergångssamhället är ju att det är i rörelse, på väg mot något *helt nytt* och oerhört. Till detta nya finns ingen rak "proletär" väg. Vägen måste ständigt erövrats genom praktik, analys och kamp mot andra linjer.

Bara genom att utformas *mot* någonting kan det som leder framåt skapas. Kampen mellan olika linjer gäller allt ifrån undervisningsväsendet till lönepolitik och kultur. Ett grundläggande och avgörande element för att vägen framåt ska kunna upptäckas är arbetar-massornas växande och direkta deltagande i den kampen. Och kampens och deltagandets utbredning till ständigt nya frågor – i synnerhet till påstått "tekniska", "ekonomiska" problem, som teknikerna och specialisterna vill undandra klasskampen. Det är en förutsättning för socialismens seger.

7. Arbetarmakt och socialism

Till en början har den samhällsekonomiska planeringen en bestämd klasskaraktär. Det är planering för arbetarklassens intressen och makterövring – även om stora hänsyn tas till allierade skikt och vissa nödvändiga grupper (t ex vissa vetenskapsmän).

Genom klasskampens utveckling kan under gynnsamma omständigheter arbetarnas makt befästas. Då kan arbetsdelningen trängas tillbaka – framför allt mellan manuellt och intellektuellt arbete. Succesivt blir möjligheterna till utbyte med andra människor (diskussion, gemenskap) större, allt eftersom de gemensamma angelägenheterna blir allt fler. Klyftan mellan det privata och det allmänna blir mindre. Succesivt bryts grundvalen för särintressena inom arbetarklassen ner. Övriga samhällsmedlemmar förvandlas genom arbetsrotationen till arbetare. På det viset kommer så småningom alla människor att bli fullvärdiga medlemmar av ARBETARSTATEN.

Härigenom kan planeringens klasskaraktär minskas. Man kan planera för alla samhällsmedlemmar. Ju mer makten underifrån fabriker befästs, desto mer kan rådsstrukturen kompletteras med en organisering som utgår från fritiden, framför allt bostadsområdena – d. v. s. de klassorgan som finns där kan få del i makten.

När sålunda arbetarmakten är befäst och kan användas till helhetlig samhällsplanering för mänskliga behov, då kan vi tala om SOCIALISM.

Utan arbetarmakt ingen socialism

Arbetarnas makt, deltagande och myndighet är inte bara ett arbetardemokratiskt krav – att det är så vackert och fint. Utan det är en *tvångande nödvändighet* för utvecklingen av produktionens organisering och användning, kort sagt för hela samhällets planering efter mänskliga behov.

Tar arbetarna makten över produktionen från kapitalet, så förstörs samtidigt det som visserligen ryckigt och osäkert driver den kapitalistiska ekonomin framåt: kapitalets förökning, d.v.s. företagets vinst och tillväxt. Det är lätt att inse att det administrativt-byråkratiska sättet att planera och försöka driva ekonomin framåt är dödfött. Vem har intresse av att ha omsorg om produktionen – förbättra maskinerna, hålla produktionsmedlen i skick, undvika onödigt spill, undvika slöseri med naturresurserna, o.s.v. – om det är andra, en hop avskilda och privilegierade som bestämmer och som dessutom saknar konkret kunskap om produktionen på basnivå?

Erfarenheterna från Sovjetunionen och Östeuropa visar att den administrativa lösningen bara är ett annat sätt än det kapitalistiska att sätta en propp för utvecklingen av produktionens organisering, av tekniken och produktionens användning.

Socialistisk övergång i utvecklade kapitalistländer

Vi räknar inte med någon isolerad övergång i Sverige. Men det är viktigt att klargöra vissa *grunddrag* som man kan förutse för övergången till socialismen i länder av Sveriges typ – högt utvecklade kapitalistiska länder. Det finns många gynnsamma förutsättningar för en relativt snabb övergång till socialismen i Sverige. Här finns ingen stor icke läskunnig klass av bönder som i Ryssland 1917 och Kina 1949. Arbetarklassen och den närstående skikt utgör en absolut majoritet av befolkningen. Arbetarklassen har en bred grundutbildning. Industrin är högt utvecklad och kapitalet ytterst koncentrerat. Ett snabbt övertagande av industrin är därför möjligt. Det manuella arbetets produktivkraft är mycket stor, så att kampen mot arbetsdelningen kan tas upp omedelbart efter revolutionen.

Efter revolutionen

Bland de omedelbara åtgärderna efter revolutionen kommer:

- Omorganisering av ekonomin så att arbetarklassen börjar få överblick över hela produktionsprocessen och dess inriktning, för att stärka sambandet mellan produktion och konsumtion. Då kan arbetarklassen påbörja en samhällsekonomisk planering.
- Stärkande av arbetarråden så att de kan överta en del statliga uppgifter omedelbart och skaffa kontroll över statsapparaten. Så småningom påbörjas teknisk skolning av klassen.
- Nytt utbildningssystem, där alla ungdomar utbildas till både manuellt och intellektuellt arbete ("både-och-arbete").
- Kampanj för "både-och-arbete" bland de intellektuella.
- Kamp mot den borgerliga kvinnoytelsen *samtidigt* med inrättandet av kollektiva boendeformer och andra praktiska åtgärder som befriar kvinnan från bundenheten i hemmet. Alternativ till kärnfamiljen befrämjas.
- Inrättandet av kollektiva fritidsformer (kamp mot TV-narkomanin och gängtristessen).

Syftet med dessa åtgärder är framför allt att undvika att revolutionen går tillbaka, att anspänningen och aktiviteten i samband med borgardömetts kris och maktövertagandet förbyts i passivitet.

Ett visst nersving måste man räkna med, men det får inte gå för djupt. Det tar tid att få ekonomin att fungera väl. Det kan inte gå smärtfritt att ersätta ekonomins kapitalistiska drivfjäder med en annan. Det är helt enkelt nödvändigt att börja skapa det nya samhället på flera nivåer samtidigt – allt ifrån ekonomin till hushållsarbetet. Särskilt viktigt för arbetarna är det att förändra det som håller tillbaka och splittrar upp deras möjligheter att befästa och använda sin makt. Därför är sådant som utbildningen och kvinnans ställning så viktigt.

Revolutionen bärs upp av en våg av entusiasm. Varför lyckas den? Svaret är enkelt: för större delen av arbetarklassen framstår parollen "Arbetarmakt!" som möjlig, konkret, nödvändig och livsviktig. Det gör den inför borgarnas oduglighet, falskhet och oförmåga – borgarväldets kris blir akut och upplevs som sådan.

Hur väl än arbetarrörelsen formerats före revolutionen, så har arbetarnas möjligheter att "bli myndiga" hållits tillbaka av de hämmande och stympande kapitalistiska villkoren. Vad ger detta för slutsatser om den verkliga arbetarmaktens ställning efter revolutionen?

Arbetarstaten: från arbetarkontroll till arbetarmakt

Ryggraden i statsmakten är arbetarråden. Men de utgör själva ingen statsapparat som kan hålla ihop samhället, administrera och se till att allting fungerar.

För att klara den saken måste rådsorganisationen skaffa sig en "byråkrati", en apparat av anställda tjänstemän, vilka dock måste delta regelbundet i den materiella produktionen. Detta betyder att arbetarmakten under denna tid mest består i att granska, styra och övervaka denna apparat. Den är med andra ord arbetarkontroll snarare än arbetarmakt.

Det är viktigt att begripa att arbetarklassens frigörelse blir en illusion om man bara ser till denna formella maktstruktur, arbetarkontrollen. Även efter revolutionen har experterna och de intellektuella en enorm fördel gentemot arbetarna – genom sin skolning, sina erfarenheter att leda, o. s. v. Och detta gäller även de nya arbetarledarna, de som blir valda i råds-strukturen. Kort sagt, det är lätt att inse att denna arbetarkontroll, denna formella struktur av arbetar-delegerade, inte ger någon garanti för att utvecklingen ska gå mot kommunismen.

Detta visar bl. a. fallet Jugoslavien. Där gavs på 50-talet en omfattande makt till "arbetarråden" att styra företagen. Råden skapades i hög grad uppifrån, och förenades aldrig

med en kamp mot arbetsdelningen. Bl. a. därför har nu tekniker- och direktörsskikten den reella makten i företagen, och det är de som i verkligheten har kontrollen över produktionsresultatets användning.

Slutsatsen är klar: vi vägrar att nöja oss med det traditionella arbetarkontrollperspektivet. Det är *arbetarmakt* saken gäller. **ARBETARKLASSEN MÅSTE SUCCESIVT TA LEDNINGEN I ALLT.**

Till en början vilar ansvaret för den saken till stor del på avantgardet med kommunistpartiet som kärna. Det är absolut nödvändigt att partiet behåller sin avantgardekaraktär. Å ena sidan måste partiet bestå som en i förhållande till klassen relativt självständig organisation. Å andra sidan får det inte låta större delen av sin kader sugas upp till poster i statsapparaten. Det skulle på två sätt förstöra partiets möjligheter att fungera som avantgardeorganisation: dels skulle kaderns perspektiv förändras och förborgerligas, dels skulle arbetsplatserna berövas en stor del av sin dugligaste kader.

Avantgardet måste helt enkelt *mobilisera* arbetarna i masskamper för att utvidga arbetarmakten, för att fylla formerna med levande innehåll. Delvis är kulturrevolutionen i Kina ett exempel på en sådan massmobilisering. Men i Sverige kan arbetarna redan från början spela en mycket större och mer självständig roll än de nu gör i Kina.

Under den första fasen i övergången måste dock vissa hänsyn tas till teknikerna, till andra allierade mellanskikt samt även till vissa icke-allierade grupper som man inte kan vara utan (t ex vetenskapsmän) – så att de inte vänder sig mot revolutionen. Förverkligandet av arbetarmakten är delvis beroende av hur snabbt ”både-och-arbetet” vinner insteg i dessa skikt.

Klassen och avantgardet

Succesivt kan arbetarklassens *mobilisering* genom avantgardet omvandlas till den *rörelse* som av egen, underifrån kommande kraft för revolutionen vidare, ”tar ledningen i allt”:

- tar den reella makten i bostadsområdena;
- övertar ledningen för skolorna;
- integrerar vården med produktionen, och därmed bryter ner socialbyråkratin;
- slutgiltigt bryter med den bogerliga kulturen som produceras av ett fåtal för ett passivt konsumerande flertal och i stället utvecklar en aktiverande kultur som skapas av arbetarnas breda massor (givetvis med hjälp av kulturarbetare, som regelbundet måste delta i produktionen);
- påbörjar en inkomstutjämning och kollektiverar konsumtionen genom fria bostäder, fria resor, fri tillgång till kultur och social service.

Kampen för denna utvidgning av arbetarmakten kommer att bölja fram och tillbaka. Perioder av intensiva massrörelser kommer att avlösas av perioder av avmattning, liksom det var före revolutionen. (Jämför Kina, där det för närvarande är en period av tydlig avmattning efter kulturrevolutionens väldiga anspänning.) Den materiella basen för arbetarmaktens utvidgande är att arbetarna har *tid och förmåga*. Mycket viktiga uppgifter blir därför att skära ner arbetstiden, avskaffa de tyngsta arbetena, radikalt förbättra arbetsmiljön, ge arbetarna vetenskaplig och politisk skolning – och att arbetarna skolar sig själva i kampen.

Stor betydelse för att utvecklingen ska gå fram mot kommunismen är det kommunistiska partiets ledande roll:

- Det utgör en sammanhållande kraft.
- Det samordnar klasskampen i hela landet.
- Det försöker ständigt grunda arbetarkampen på vetenskapliga analyser av samhällsutvecklingen.
- Det har med sina studieorgan och propagandaorgan en viktig roll i den politiska och

vetenskapliga skolningen bland arbetarna.

- Det mobiliserar ständigt arbetarna för arbetarmakten.

Även efter revolutionen måste partiet rekrytera medlemmarna huvudsakligen bland de klassmedvetna arbetarna. Annars slappnar det snart i kampen mot arbetsdelningen.

Arbetsdelningen kan inte avskaffas förrän efter lång tid, men kaderna måste regelbundet delta i produktionen, även om de har ledande uppgifter i statsapparaten. Detta för att förhindra att kaderna avskiljs från arbetarklassens villkor.

Direkt massinflytande över partiet och självständig arbetardebatt utanför partiet måste uppmuntras. Debatten i viktiga frågor måste i partiet föras öppet.

Politiska partier

Vår syn vad gäller arbetarklassen är att det kommunistiska partiet måste vara det absolut ledande arbetarpartiet. Lyckas det inte med den saken, så löper revolutionen stor risk att misslyckas.

Men obalansen och ojämnheten i den kapitalistiska utvecklingen skapar en skiktning av arbetarna, som inte kan övervinnas förrän långt efter revolutionen. Därför är det troligt att det inom arbetarklassen vid revolutionen och en tid därefter kommer att finnas flera politiska grupperingar som kämpar om inflytandet i arbetarråden.

Men även om läget så att säga är ”omoget” så kan en oerhört förbittrad klasskamp och hot mot den nya statens existens tvinga fram förbud mot andra arbetarpartier. Detta innebär dock stora faror: motsättningarna riskerar att föras in i det enda tillåtna partiet, med fraktionsväsende som följd. Partiets inre sammanhållning kan alltså hotas.

Sådana åtgärder måste därför vara kortfristiga och snarast hävas, såvida inte de andra partierna omedelbart utnyttjar detta till agitation och sabotage mot den nya staten.

Bolsjevikpartiet i Ryssland tvingades i och med inbördeskriget 1918-21 till förbud mot övriga partier.

Den utländska aggressionen, förödelsen av industrin och arbetarklassens upplösning i krigets spår, svälten och böndernas fientlighet – hela denna explosiva situation omöjliggjorde partifrihet. Den enda kraft som kunde hålla samman landet och förhindra ett hotande sönderfall var bolsjevikpartiet. Men detta skulle visa sig leda till stora komplikationer i framtiden, ty partiet var inte alls förberett på en sådan situation.

Övergångsperioden innebär att de olikmässigheter den kapitalistiska utvecklingen skapat inom arbetarklassen försvinner. Därmed försvinner även den objektiva grundvalen för flera arbetarpartier. Klasskampen och arbetarnas tryck förenar dessa arbetarpartier med det kommunistiska partiet – rådsdemokratin är ingen ”socialistisk parlamentarism”, för vilken flerpartisystem är ett värde i sig. Vi ser det mindre idealistiskt. De motsättningar som kan finnas mellan olika arbetargrupper ryms nu inom kommunistpartiet. Det är ett enpartisystem som inte skapats genom dekret och bestämmelser, utan efter en komplicerad utveckling i arbetarklassen. Det är ett mer *moget* läge.

Befästandet av arbetarmakten och minskningen av arbetsdelningen innebär dessutom att andra grupper kan släppas fram till makten. Genom att deras och arbetarnas ställning i produktionen börjar närma sig varandra, så minskar den reella, objektiva intresseklyftan. Därmed försvinner nödvändigheten att hålla de andra borta från makten. Man kan ta de allra första stegen mot att upplösa arbetardiktaturen och gå över till ”folkmakt”.

Arbetardemokratin

Rådsdemokratin innebär en oerhörd utvidgning av arbetarnas möjligheter att uttrycka sig. I ett

samhälle som Sverige har den möjlighet att bli det mest demokratiska system historien hittills sett. Yttrande- och tryckfrihet, demonstrations- och mötesfrihet, organisationsfrihet, o. s. v. kan bli *reella* för arbetarna.

Regler för organisationer, demonstrationer, möten, o. s. v. , utgivningstillstånd för tidningar och liknande, bestäms av arbetarråden. När det gäller arbetarmakten har råden med nödvändighet principer för friheterna. Råden är ju arbetardemokratiska organ. De tidningar som råden själva ger ut måste stå öppna för olika politiska tendenser inom arbetarklassen. Rådspressen och andra massmedia som råden direkt kontrollerar är ”statliga” och bekostas med statsmedel, eftersom råden är ryggraden i arbetarstaten. Dessutom ger råden utgivningstillstånd för partipress (däribland kommunisternas) och andra organisationers press.

Om råden fattar beslut som inskränker demokratin för arbetarklassen så är det ett tecken på revolutionens svårigheter och tendenser till rådsdemokratins förfall – som efter ryska revolutionen.

Men när det gäller andra klassers friheter har arbetardiktaturen inga som helst principer. Det kan vara naturligt att arbetarna är villiga att ge stora friheter och även medinflytande åt allierade skikt. Och det kan vara naturligt att arbetarna är ovilliga att ge några friheter alls åt den gamla härskande klassen att förtala och beljuga revolutionen. Det gäller att begripa vad revolutionen är: den är en strid mellan olika klasser om samhällsmakten. Är det att förvåna sig över att arbetarna efter revolutionen berövar friheterna för dem som ville krossa deras uppror?

Men frågan är också vilken linje *kommunisterna* ska driva i råden när det gäller de andra klassernas och borgarnas friheter. Principen är en enda: Vad tjänar arbetarmaktens befästade och kommunismens seger? Inga principer om att andra klasser och skikt ska ha garanterade friheter. Däremot bör det i ett land som Sverige under normala förhållanden vara en fördel att ge vissa friheter t. o. m. åt revolutionens och arbetarmaktens fiender, framför allt tryckfrihet. Hur ska man annars kunna avslöja och bekämpa dem, påvisa efterblivenheten och ruttenheten i deras uppfattningar? Hur ska annars klasskampen kunna utspelas effektivt även på det ideologiska planet? Och hur ska man annars kunna bedöma stämningarna i de andra klasserna och skikten, så att man kan vidta de bästa ekonomiska och politiska åtgärderna för att undvika att de motverkar arbetarmaktens konsolidering?

Ju mer osäker arbetarmakten är, desto hårdare blir hållningen mot borgarna. Omvänt, då arbetsdelningen trängts tillbaka betydligt och arbetarmakten börjar bli säker, då börjar friheterna kunna övergå från att vara principiella arbetarfriheter till att vara helt allmänna friheter. Den materiella grunden för klassdiktaturen försvinner allt mer, då klassdelningen börjar trängas tillbaka.

8. Historiska erfarenheter av försök till socialistiskt uppbygge

Alla de hittillsvarande socialistiska revolutionerna har ägt rum i fattiga underutvecklade länder. De har tvingats börja på en låg nivå och ställts inför stora problem som inte kommer att möta oss i Sverige. Undantag är länderna i Östeuropa, men där genomfördes ”revolutionen” i huvudsak uppifrån.

Vår syn på de existerande övergångssamhällena skiljer sig i grunden från den övriga vänsterns. Vad gäller Sovjetunionen och Östeuropa drar vi en särskilt skarp gränslinje mot de grupper som okritiskt läser all utgivning av stalinistiska lögnar och historieförfälskningar – KFMLr, MLK, SKP. De som hämtar ”Stora Sagoboken” (Stalin: SUKP(b):s historia) från historiens skräphög och ger ut den i nyutgåvor. Som hyllar massakrerna på gamla bolsjeviker på 30-talet. Som skriver ”Stalin är och förblir det socialistiska uppbyggets store pionjär” (KFMLr). Som hävdar att det rådde socialism och proletariats diktatur i Sovjetunionen och Östeuropa fram till 1953, då Chrusjtjov genomförde ”en kontrarevolutionär statskupp ... rof-fade åt sig parti- och regeringsmakten och förvandlade Proletariats diktatur till Borgarklassens diktatur” (KFMLr) – märkligt nog utan märkbart motstånd från proletariatet.

Ryssland

I Ryssland hade den revolutionära kampen mot tsardömet länge fått ske illegalt och under de svårast förhållanden. Det kommunistiska partiet, bolsjevikerna, var länge ett litet och rätt okänt parti. 'Att arbeta för arbetarnas självorganisering och självständiga massrörelser var omöjligt under dessa historiska villkor. Förändringen kom i februari 1917. Då störtade massorna tsardömet i en spontan revolt. En borgerlig republik bildades. Men massorna hade också skapat råd, sovjeter, av arbetar-, bonde- och soldatdeputerade. Dessa kom alltmer att utgöra den verkliga statsmakten. Spjutspetsen i de omfattande massrörelser som nu utvecklades var arbetarna vid de stora industrierna i Petrograd (nuvarande Leningrad) och Moskva.

Denna period av massrörelse var mycket viktig. Den omvandlade både arbetarmassorna och partikadrenerna. Men den blev kort. Kontrarevolutionen förberedde sig att krossa sovjeterna. Bolsjevikerna inväntade inte slakten utan ledde arbetarklassen i ett segerrikt uppror under parollen: ”All makt åt råden!” Rådsrepubliken utropades. Organ för arbetarkontroll inrättades överallt. *Former* förproletariats diktatur hade skapats och bolsjevikerna såg det som sin uppgift att utveckla dem till verklig makt.

Men svårigheterna var oerhörda. Fattigdom och ekonomisk desorganisation rådde i Ryssland efter dess katastrofala nederlag i första världskriget.

Lenin, bolsjevikernas ledare, betonade den borgerliga demokratins betydelse för att arbetarna skulle kunna skola sig för maktövertagandet. Men perioden av borgerlig demokrati och massrörelser räckte inte på långa vägar för att förbereda de ryska arbetarna tillräckligt för att härska, särskilt som deras politiska och kulturella nivå var låg. Ett visst sönderfall i rådsstrukturen började därför rätt snart. Perioden av frihet och massrörelser räckte inte heller för att i grunden förankra partiet hos massorna. för att det skulle kunna utveckla en masslinje och för att det skulle förstå arbetsdelningens betydelse.

Inte heller fick man någon tid på sig efter revolutionen. I förening med den inhemska kontrarevolutionen startade imperialisterna krig för att krossa sovjetmakten. Ryssland förblev isolerat. Alla de proletära resningarna i Europa misslyckades. När bolsjevikerna efter tre års rasande inbördeskrig hade kastat ut angriparna, var landet förött. Produktionen låg nere. Av arbetarklassen återstod spillror. Svält härjade. Rådsmakten var mest en tom form. Den absolut dominerande klassen var småbönderna. De hade inget spontant intresse av socialismen.

I denna situation blev bolsjevikpartiet den enda garanten för socialismen, en institutionell

höjdpunkt av medvetande ovanför de pulvriserade massorna. Förhållandet till arbetarna blev allt mer passiviserande och auktoritärt i stället för sammansvetsande och aktiverande. Som en följd av allt detta byråkratiserades partiet snabbt.

Mot hela denna utveckling uppkom många oppositionsgrupper i partiet. Vissa av dem förmådde ställa flera av problemen klart, bl. a. delar av den s. k. Vänsteroppositionen*. De stretade emot då revolutionen gick tillbaka. Men de var inte istånd att lägga fram grundläggande lösningar, så att arbetarmakten åter kom på dagordningen. Alla grupperna var svårt märkta av den historiska situationens begränsningar, stiltjen inom arbetarklassen. frånvaron av massrörelser, o.s.v. Många av det ryska 20-talets problemställningar har därför mest historiskt intresse.

I slutet av 20-talet startade under Stalins ledning en omfattande kampanj för kollektivisering av jordbruket och industrialisering. Detta var nödvändigt för att häva fattigdomen, arbetslösheten, o. s. v. Världens första försök att skapa en planekonomi inleddes. Den fantastiska takten i utbyggnaden av den tunga industrin slog världen med häpnad.

Ändå var det på ett djupare plan inte fråga om verkligt socialistisk industrialisering, där industrins uppbygge förenas med arbetarmaktens uppbygge. Kollektiviseringen skedde i hög grad med tvång och efterlämnade en bestående jordbrukskris. Industrialiseringen var byråkratisk och ytterligt centralistisk. Den sista resten av arbetarinflytande i fabrikena undertrycktes. Löneklyftorna mellan specialister och arbetare och mellan olika arbetargrupper stegrades systematiskt. En mycket sträng arbetslagstiftning infördes. Frågan om arbetsdelningen togs aldrig upp.

På 30-talet var den ryska arbetarklassen politiskt död. Dess levnadsstandard höjdes visserligen, men den ekonomiska bas som skapats innehöll många likheter med den kapitalistiska ekonomin: befälsförhållanden, arbetsdelning, hierarkier och maktlöshet för arbetarna.

Omvandlingen i Sovjetunionen sedan mitten på 30-talet har inneburit många steg på vägen till ett nytt klassamhälle. De blodiga utrensningarna på 30-talet, var visserligen delvis riktade mot de nya privilegierade skikten, men de medel som användes var tecken på att det inte fanns möjlighet till arbetarinitiativ mot de nya skikten. På 50-talet kom de revisionistiska skiktens maktövertagande (förborgerligade grupper av direktörer och administratörer med en revisionistisk ideologi om "fredlig tävlan med kapitalismen", "fredlig övergång till socialismen", osv.) Och på 60-talet genomfördes öppet kapitalistiska reformer inom konsumtionsindustrin.

Östeuropa

I Östeuropa fick socialismen aldrig någon egentlig chans. Kommunisterna hade visserligen stått i spetsen för motståndskampen mot fascismen. Och det blåste starka vänstervindar över hela Europa.

Men "revolutionerna" genomfördes i hög grad *uppiifrån*. De byggde inte på proletära maktorgan eller massrörelser bland bönderna. I de flesta fall byggde de snarare på Röda arméns närvaro.

I Polen och Östtyskland fanns visserligen ansatser bland arbetarna till att skapa fabrikskommittéer. I tomrummet efter de flyktade kapitalisterna tog arbetarna itu med att ordna produktionen när inga andra gjorde det. Men de stalinistiska kommunistpartierna var inpyrt misstänksamma mot arbetarmakt, som inte kunde kontrolleras av dem själva. Dessutom var arbetarmakten oförenlig med den byråkratiska och centralistiska planekonomi som infördes. Därför undertrycktes fabrikskommittéerna av de stalinistiska partierna. Direktörerna kom istället.

Tjeckoslovakien är i viss mån ett undantag. Där finns ett verkligt masstöd för socialismen. Stora delar av befolkningen sympatiserade med kommunistpartiet (40% i valen). Men partiets struktur var auktoritär och djupt präglad av borgerlig arbetsdelning och motvilja mot arbetarmakt. Bindningen till Sovjetunionen förvrängde ytterligare dess ideologi. Det såg inte självständiga massrörelser som fundament för övergången till socialismen, utan tvärtom som ett hot. Det utnyttjade dem blott som ett stöd för sina manipulationer i borgerliga överbyggnaden. När partiet gripit makten upplöstes fabrikskommittéerna och principen om enmansstyre i företagen infördes efter modell från Sovjetunionen. Ty enligt den stalinistiska doktrinen rådde proletariats diktatur så fort partiet gripit makten.

Överallt i Östeuropa inleddes en snabb industrialisering, med alldeles för stor tonvikt vid den tunga industrin. Förkrigstidens underutveckling hävdades och dess arbetslöshet försvann, skolväsende och hälsovård som gynnade arbetarna (avgiftsfritt) byggdes ut. Inom industrin satsade man på arbetslag och brigader, och en (delvis arbetarfientlig) kampanj för arbetaruppfinningar.

Men arbetarklassen splittrades: elitarbetarna gynnades så att de avskildes från de övriga. Och de mest klassmedvetna avancerade till ingenjörer, direktörer, ja t.o.m. domare och professorer, och blev på så sätt uppknutna. Kapitalistliknande befälsförhållanden utvecklades alltmer på fabrikena. Planeringen var byråkratisk och auktoritär. Arbetarnas spontana protest mot maktlösheten och godtycket var att strunta i produktionens kvalitet, mygla och sänka arbetstakten.

Men den stalinistiska ledningen råkade snart i bryderi och kris. Den sade sig styra i arbetarklassens intresse. Men i verkligheten *gynnade* den bara klassen med diverse förmåner, utan att *förändra* arbetarens passivitet och enformiga slit. Och inte heller förändrades teknikernas och de intellektuellas läge så att den blev lik arbetarnas. Ledningen lyckades hålla dem i schack en tid genom att minska deras privilegier och makt, samt genom säkerhetspolisens arbete.

Så stalinisterna hade en mycket smal social bas: privilegierade elitarbetare, partifunktionärer i ansvarig ställning, höga statliga byråkrater. Det som höll uppe denna bräckliga sociala konstruktion var säkerhetspolisen och ett angivarsystem.

Detta kunde inte hålla i längden.. 1953 och 1956 kom upproren. I DDR, Polen och Ungern revolterade alla som stalinismen tryckt ned. I t. ex. Ungern skedde detta i så hög grad att samhällets organisation löstes upp fullständigt. Precis som i DDR några junidagar 1953. Endast arbetarna organiserade sig. Det skedde i råds-form och t.o.m. nationellt. Men stalinismen hade förvirrat deras klassmedvetenhet och de var oklara över hur arbetarmakten skulle byggas upp.

Sovjetunionen såg sig tvingat att ingripa. Om inte annat så för att kväsa och passivisera arbetarna. Men trots det blev förhållandena inte som förr. Revisionismen bröt sig nämligen väg över hela Östeuropa: Det centrala förtryck, som bl. a. säkerhetspolisen stod för, mildrades. Tekniker, direktörer med flera kunde andas ut. Arbetarnas minimilöner höjdes och arbetslagsstiftningen mildrades. Och i samhällets ryggrad – partiet – fick bredare grupper större makt än förr.

Utan att ana eller vilja det satte de revisionistiska politikerna en lavin i rörelse. Vid 60-talets början nöjde sig intellektuella tekniker, med flera inte längre med ett finger de ville ha hela handen. De ville delta i förtrycket av arbetarklassen och få de privilegier som detta belönas med.

De revisionistiska politikerna fick ge med sig för dessa högljudda och mäktiga grupper, ty de kunde inte klara sig utan deras kunskapsmonopol och arbetsledning. Fr. o. m. perioden 1962-66 släpptes de fram. De fick yttra sig fritt, fick mer att säga till om och blev delaktiga i privilegierna. Ett ”härskande skikt började befästa sig. Längst har denna utveckling gått i

Ungern. Här har direktörerna fått nästan fria händer.

Men arbetarna gynnas därmed inte längre. Tidsstudier och nedskurna sociala förmåner, arbetslöshet och inflation, och allt revisionisterna och de allt fler kapitalistfararna* kan erbjuda som kompensation är en konsumtionskultur i västlig tappning. De urholkade arbetsförmånerna plockas väl bort helt när kapitalistfararna i dessa samhällen kastar ut de* tveksamma revisionist-gruppen i kommunistpartiet.

En social revolution är nödvändig

NEJ, vad som behövs för att bryta denna reaktionära utveckling är en genomgripande social revolution.

De sociala revolutionerna i Sovjetunionen och Östeuropa måste omfatta allting: statsapparaten, planeringssystemet, maktförhållandena, produktionstekniken och arbetsmiljön i fabrikena, utbildningsväsendet och kulturen. De måste ställa kampen mot arbetsdelningen på dagordningen.

Finns det några utsikter för sådana omvälvningar?

Revolten i Polen i december 1970 var ett mycket positivt tecken. Där fanns element av verklig klassmedvetenhet och försök till rådsorganisering. Den har stärkt de polska arbetarnas myndighet och medvetenhet betydligt.

Men de sociala revolutionerna i Sovjetunionen och Östeuropa kan inte bygga på spontana revolter, plötsliga blodiga urladdningar. De måste bygga på medvetna sammansvetsade massrörelser ledda av genuint revolutionära partier. Men kontrollen i dessa länder är så hård att omfattande politiskt arbete är nästan omöjligt. Förutsättningen är därför en kris för systemet som bryter det auktoritära politiska förtrycket. I *denna* mening var utvecklingen i Tjeckoslovakien 1968 positiv, trots att Dubcekfalangen som drev fram den på intet sätt strävade efter att bryta den antisocialistiska utvecklingen, utan snarare ville driva på denna snabbare genom att påskynda en ekonomisk ”liberalisering”*. Utvecklingen i Tjeckoslovakien *öppnade möjligheten* för formering av den tjeckoslovakiska arbetarklassen efter 19 års apati, atomisering och demoralisering. Den ryska invasionen kastade arbetarna tillbaka i passivitet och individualisering. Dessutom följde en oerhörd rensning av kommunistpartiet. Det blev omöjligt för revolutionärer att arbeta i partiet. I allt detta ligger den ryska interventionens äkta kontrarevolutionära karaktär.

Vänsterpartiet kritiserade den gången interventionen häftigt. Inte för att den krossade möjligheten till en formering av arbetarklassen, utan därför att Vänsterpartiet stödde Dubcekfalangens ”liberalisering”. Men nu har Vänsterpartiet och dess ungdomsförbund (KU) hjärtliga kontakter med både tjeckiska och ryska kommunistpartiet. Vänsterpartiet finner sina ”kamrater” i det härskande skiktet i Östeuropa – arbetarmaktens och socialismens avgjorda fiender.

Vi söker våra kamrater i det motsatta lägret. bland arbetarmaktens förkämpar, de som manar till uppror mot Vänsterpartiets kamrater i Östeuropa. Vi ser det som en viktig uppgift, en del av det internationella uppbygget att fortsätta det arbete som vi påbörjat med att knyta kontakter med revolutionära kamrater och grupper i Östeuropa, och på allt sätt stödja dem. De behöver litteratur och information. Både vi och de behöver utbyte av analyser, lägesbedömningar och strategiskt perspektiv. Vi behöver information om Östeuropa – inte minst för att kunna föra den vidare i våra tidningar. Men även för solidaritetsarbete med dem som drabbats av förtrycket. Sådant solidaritetsarbete kommer att bli allt mer aktuellt under de kommande åren.

Kina

Den kinesiska revolutionen 1949 var av helt annan karaktär än den ryska. Den följde efter en lång tids väpnad kamp mot imperialismen och feodalismen. En lång tid av oerhörda uppoffringar och erfarenheter, som skapade en stor lojalitet med den nya regimen, bland de fattiga bönderna. En tid som också gav kommunistpartiet (KKP) en stor prövad kader.

Det var närmast en *nationell* revolution. Arbetarklassens roll var mycket liten. Revolutionen byggde över huvud taget inte på några proletära maktorgan. Partiet hade sin förankring hos bondemassorna. Även stora delar av den nationella borgarklassen stödde KKP. Med revolutionen följde lugn och ordning, inte inbördeskrig som i Ryssland. Krigen hade man bakom sig. Borgarna behandlades till skillnad från godsägarna mildt, och fick till en början goda villkor för sina företag – ett sätt att börja bygga upp industrin.

Utvecklingen lämnade dock snart det ”nationella” stadiet. Jordbruket kollektiviserades till skillnad från Sovjetunionen utan tvång. Industrin förstatligades. I en *oavbruten revolution* gick man vidare till den socialistiska revolutionen.

Efter att i början ha imiterat Sovjetunionens industrialiseringsmodell har KKP radikalt brutit med den och utvecklat en egen modell, där massornas initiativ och skaparkraft betonas. Motsättningen stad/land bekämpas, bland annat genom en mycket decentraliserad industrialisering. Man söker bryta med auktoritära befälsförhållanden på fabriker. Åtminstone i stor utsträckning deltar teknikerna och partikadern regelbundet i produktivt arbete. Löneskillnaderna är små jämfört med Sovjetunionen och Östeuropa. Arbetarna skolas och deras tekniska förmåga utvecklas så att de själva kan börja förändra produktionsmedlen. I all utbildning varvas manuellt och intellektuellt arbete. Detta är former av kamp mot arbetsdelningen manuellt/intellektuellt och produktivt/improduktivt arbete.

DENNA UTVECKLING HAR INTE VARIT ENTYDIG OCH RÄTLINJIG. Bakom den har stått vänstern inom kommunistpartiet. Vänstern är förvisso en del av partiapparaten med dess slutna och auktoritära karaktär (en del av arbetsdelningen manuellt/intellektuellt arbete och produktivt/improduktivt arbete). Men likafullt har vänstern succesivt utvecklat en politisk linje som genom massmobilisering slår mot arbetsdelningarna. Befästheten av den kinesiska typen av industrialisering har skett genom intensiva massmobiliseringar; det ”Stora språnget framåt” 1958* och kulturrevolutionen 1966-69. Under kulturrevolutionen mobiliserades också studenter och arbetare till kamp mot förborgerligade delar av partiapparaten, mot revisionistiska rektorer och professorer samt mot företagsledare som motsatte sig arbetarinitiativ och arbetarinflytande. Detta var *klasskampen* mot de förborgerligade skikten i det kinesiska övergångssamhället.

Kulturrevolutionen stärkte arbetarklassens ställning på de flesta samhällsområden. *Delvis* innebar den ett *reellt* tillbakaträngande av arbetsdelningen, dvs början till upplösning av en del av de samhälleliga funktioner som grundlägger förborgerligandet. Till exempel arbetsledande funktioner, som beskrivits dels genom ”både-och-arbete”, men framför allt genom arbetarnas utbildning, som minskar behovet av arbetsledare. Men för det mesta var det frågan om angrepp bara mot *makten* hos dem som hade de här funktionerna, inte upplösning av själva funktionen. Det innebär att samma motsättningar finns kvar i grunden, samma strid får tas upp på nytt.

Att vänstern i KKP kunde ta initiativ till kulturrevolutionen beror på karaktären hos hela den kinesiska revolutionshistorien. De långa åren av strid och kamp för att bland bönderna vinna en säker bas för revolutionen befäste i delar av partiet en genuin *masslinje*. Av Mao formulerades den på följande vis: ... ”såväl i den socialistiska revolutionen som i det socialistiska uppbygget är det nödvändigt att hålla fast vid masslinjen, att djärvt resa massorna och utveckla massrörelser av stor omfattning. Masslinjen från massorna, till massorna är grundlinjen i allt vårt partis arbete”.

Men efter maktövertagandet utvecklades också en mäktig administrativ apparat och nya sociala skikt av administratörer, ingenjörer, arbetsledare o v – långt borta från massornas kontroll. Motsättningarna mellan massorna och partiminoriteten som stod för masslinjen å ena sidan och företrädare för en auktoritär ”masslinje” och byråkratiserade partikadrer å den andra fanns där hela tiden och omöjliggjorde en rätlinjig utveckling. Under kulturrevolutionen drevs motsättningarna till sin spets. Rödgardister attackerade och bröt ner partiapparaten i stora delar av Kina.

Det är uppenbart att kulturrevolutionen inte förverkligat de radikalaste maoisternas idéer. Långt därifrån. Arbetarna har inte möjlighet att ens *kontrollera* statsapparaten och den ekonomiska ledningen på alla nivåer. Mycket litet av det revolutionära avantgardet från kulturrevolutionen verkar finnas i de övre skikten av administration och partiapparat. Åtskilliga av de revisionistiska elementen som då angreps hårt har kommit tillbaka på höga poster. Än mindre är det fråga om *arbetarmakt*. Socialismen, arbetarmakten är inte säkrad. Framtiden hänger på nya kommande massrörelser, nya allianser mellan partivänster och massrörelser.

Det vore ren idealism att vänta sig något annat. Kina är fortfarande ett fattigt land, där bönderna utgör det stora flertalet. Efterblivenheten på landsbygden är ännu oerhört stor. Den militära inringningen från USA och Sovjetunionen är en tillbakahållande faktor, som av naturliga skäl framtvingar lojalitet med de byråkratiska apparaterna. Kulturrevolutionen trängde tillbaka de borgerliga elementen, med den upphävde inte arbetsdelningen och fattigdomen. Den objektiva faktorn bakom bakåtsträvandena finns därför kvar.

Därför fortsätter de att återskapas, ända tills *arbetarklassen* tagit den reella ledningen i allt.

Förvisso var kulturrevolutionen en oerhört betydelsefull erfarenhet för arbetarna. Den var fröet till en självständig arbetarrörelse grundad på egna kamperfarenheter. Och för första gången efter revolutionen fram-skapades ett verkligt arbetaravantgarde – på ett motsvarande sätt som strejkkamperna frambringt ett arbetaravantgarde Pest. Dessutom stärktes partiet på landsbygden, där dess ställning försvagats genom det ”Stora språnget” 1958. Slutligen utvecklades en del av partikadern språngartat.

Men vi måste ha klart för oss att arbetsdelningen mellan parti och massor har sin grund i objektiva förhållanden – ekonomins och arbetarklassens utvecklingsnivå. Arbetarklassen är trots allt liten. Och dess erfarenheter är trots allt begränsade. Läget är *omöget*. I dagens utvecklingsfas är definitivt inte partiförmyndarskapet slut.

Förvisso har det varit ett starkt nersving efter kulturrevolutionen. Men vissa erövringar består. Och avantgardet och erfarenheterna består. Samtidigt växer arbetarklassen i storlek. skolning, kunnighet och självmedvetande. Den har helt andra möjligheter än den ryska att på nytt ta upp kampen för att utvidga arbetarmakten.

Bolsjevism och maoism

Vi ser förhållandet mellan bolsjevism och maoism som ett sammansatt förhållande där båda representerar både begränsningar och landvinningar i förhållande till varandra. Vi ser det därför som absolut nödvändigt för en svensk revolutionär arbetarrörelse att lära av båda.

Lärdomar av den ryska och den kinesiska revolutionen

Oktoberrevolutionen var barnmorskan för den internationella revolutionära arbetarrörelsen. Där fanns den totala uppgörelsen med reformismen. Där fanns rådsdemokratien. Där fanns uppfattningen av revolutionen som en fantastisk frigörelse. Där fanns radikala experiment på de flesta områden: kultur, skola, sexuell frigörelse och avskaffande av kvinnoförtryck. Där fanns internationalismen: bolsjevikerna hade alltid varit en del i den europeiska arbetarrörelsen och efter de socialdemokratiska partiernas slutgiltiga förräderi mot arbetarklassen tog de initiativ till en internationell revolutionär organisering, den

Kommunistiska Internationalen.

I den kinesiska revolutionen har andra delar av övergångssamhällets teori och praktik utvecklats. Det är masslinjen, betoningen av nödvändigheten att åter och åter gripa tillbaka på massorna. Det är ett verkligt försök till socialistisk industrialisering. Det är praktiken av klasskamp under övergångsperioden, där det tidvis funnits en klar insikt om att denna endast kan avgöras genom mobilisering av massorna.

Det är hela kampen mot arbetsdelningen. Kina har återfunnit viktiga delar av kommunismens perspektiv, det perspektiv som stalinism och revisionism aldrig ägt. Allt detta är landvinningar i förhållande till bolsjevismen.

Men den kinesiska revolutionen har också starka begränsningar i förhållande till bolsjevikernas ”heroiska” period, dvs före den allmänna tillbakagången på 20-talet. Deras starka betoning av den proletära demokratin har ingen motsvarighet i Kina. Och i bolsjevikpartiet fanns ända fram till 1,928 olika fraktioner och tendenser och en öppen marxistisk debatt. KKP fungerar helt annorlunda. Där har fullständig slutenhet utåt varit regeln. Motsättningarna i partiet har därför ibland lösts på egendomliga sätt. Kampen mellan olika politiska linjer förs i kommunistpartiet utan massornas direkta deltagande (kulturrevolutionen var ett undantag). Personbyten på ledande poster får därför stor konsekvens och kan påverka hela politiken. Massorna får inte reda på något förrän långt efteråt och då i form av opolitiska personangrepp, utan någon information om vilken politisk linje som den utpekade har stått för. Masslinjen praktiseras främst på lokal nivå och bara i liten utsträckning på central. Ett exempel på detta är utrikespolitiken som nästan helt utformas på central nivå i KKP.

De här begränsningarna har givetvis sin rot i att arbetarklassen än så länge inte spelat tillnärmelsevis lika viktig roll som den gjorde under Oktoberrevolutionen. För trots allt är det bara arbetarklassen som kan förverkliga socialismen!

Viss betydelse har det också att KKP aldrig fungerat i ett internationellt revolutionärt sammanhang, så som bolsjevikerna gjorde. De kinesiska kommunisterna kämpade ända till segern med mycket svaga kontakter med omvärlden. Revolutionen var nationell. I många avseenden består dessa nationella begränsningar fortfarande. Kinas utrikespolitik är nationell säkerhetspolitik och knytande av ekonomiska förbindelser. Den syftar inte till att bygga upp ett revolutionärt block i världen. *Över huvud taget* måste bolsjevismens och maoismens respektive begränsningar och landvinningar ses mot bakgrunden av den ryska och den kinesiska revolutionens karaktär.

Säregenheter i Ryssland och Kina

Oktoberrevolutionen präglades av det despotiska tsardömet, det strängt illegala arbetet, kriget, den plötsliga Revolutionen, den europeiska arbetarrörelsen, den relativa närheten till den marxistiska debatten, den oerhörda dynamiken i den ryska arbetarklassen, inbördeskriget, den fruktansvärda efterblivenheten på landsbygden och arbetarklassens oerhörda decimering genom inbördeskrig och ekonomiskt kaos. Det var en otroligt spänningsfylld och motsägelsefull situation som förklarar den lika otroliga spännvidden mellan å ena sidan den proletära demokratin lysande uppstigande och de många radikala frigörelseförsöken, å andra sidan det ohejdbara och bottenlösa stalinistiska och revisionistiska förfallet från 30-talet och framåt.

Den kinesiska revolutionen präglades av den långa och utdragna kampen, den mångåriga och mindre dramatiska heroismen, det omfattande massarbetet, arbetarklassens relativa betydelselöshet och böndernas överväldigande dominans i revolutionen, godsägarnas och militärherrarnas skräckvälde, det nationella perspektivet, en kader mer präglad av de långa striderna än av marxistiska studier och den lugna utvecklingen efter segern. Det var mindre dramatiskt, mindre lysande, mindre motsägelsefyllt, ganska gediget.

Vår uppfattning om och inställning till Kina har inte mycket gemensamt med den övriga vänsterns.

Stalinisterna

Å ena sidan stalinistgrupperna. De menar att det råder socialism och full utvecklad proletär diktatur i Kina. Deras uppfattning är grov och omarxistisk. Det kan inte ens vara tal om arbetarmakt då bondebefolkningen fortfarande överväger. Stalinistgruppernas synsätt är bara ytterligare en bekräftelse på att de inte har en aning om vad socialism är och att det måste vara en övergångsperiod dit, en övergångsperiod som i det fattiga Kina dessutom måste vara mycket lång och osäker.

Trotskisterna

Å andra sidan trotskisterna. De ser i Kina bara en ”stalinistisk kontinuitet”, ett vidareförande av arvet från 30-talets Sovjetunionen. För dem är traditionerna” (stalinism, trotskism) det viktiga. Däri visar de ännu en del av sina idealismidéer före verkligheten. Analysen av det verkliga revolutionsförloppet och de verkliga förhållandena får komma i andra hand. När deras idealistiska och blåögdaste teorier om arbetarråd och socialistiskt produktionsätt omedelbart efter revolutionen lidit skeppsbrott mot den hårda verkligheten, upptäcker de ”byråkratier” som förklaring till allt som inte stämmer med deras drömmar. Kina utnämns till en ”byråkratiserad arbetarstat” och ”massorna” uppmanas att göra ”politisk revolution”, så att arbetarråd kan bildas överallt. De har inte förstått vad det konkret innebär att samhället ännu domineras av arbetsdelningsrelationer. Att ”störta” KKP:s ledning skulle inte hiiva arbetsdelningen i Kina eller landsbygdens efterblivenhet. Det skulle inte möjliggöra arbetarmakt. Återigen är trotskisterna idealister. Att vidare klumpa ihop alla skikt strömningar och tendenser i KKP:s ledning till en odefinierad ”byråkrati” som ses som ”massornas” fiende är grovt och omarxistiskt. Det är dock i KKP:s ledande skikt som- bland andra krafter- massornas revolutionära ledning finns, vänstern i partiet.

VpK

Slutligen Vänsterpartiet. Också vad gäller övergångssamhällena har det den principiella opportunisten som ledstjärna. Partiprogrammet slätar totalt ut skillnaderna och motsättningarna mellan Sovjetunionen och Kina. Vänsterpartierna vägrar göra någon som helst analys av utvecklingen i de olika ”socialistiska” länderna. NY DAG/AT fylls av käcka reportage proppade med antydningar om hur fint det är i Sovjetunionen och Östereuropa. Understucken propaganda helt enkelt. Ingenstans något försök att tränga in i vad det är för ”socialism” i de länderna. *I praktiken* sluter Vänsterpartiet återigen helt och kritiklöst upp bakom sovjetrevisionismen.

9. Socialism, kommunism

Vad menar vi då med socialism och kommunism?

Socialismen är för oss det samhälle där arbetarklassen direkt behärskar samhällslivets alla områden. Produktionen är helt socialiserad och styrs av den proletära planen. Partiets (en del av klassen) ledande roll har vikit för hela klassens aktivitet. Den proletära diktaturen är fullständig och kan börja utvecklas vidare. För socialismen är också en övergångsfas, men återgång är inte längre möjlig. Under socialismen slutförs kampen mot arbetsdelningen så att alla blir arbetare och ingen enbart arbetare. Genom världsrevolutionens seger upphör arbetsdelningen internationellt, den kapitalistiska världsmarknaden.

Det monotona manuella arbetet har krympts till ett minimum. Det sociala trycket och det faktum att arbetet genom arbetsdelningens upphävande återfått sin attraktionskraft är tillräckliga drivkrafter för att förmå människorna till arbete. Staten upphör att vara ett organ som bestämmer över människor och istället blir det en administration av ting (produktionsmedel). Planeringen av produktionen mister sin politiska karaktär i och med att planen inte längre är något som måste påtvingas någon. Världsrevolutionens seger gör varje offentlig världsmakt överflödig. Allt detta innebär att staten ”vittrar” bort.

Vi har nått kommunismen. Arbetet har istället för att vara en börda blivit människans främsta livsbehov. Nu finns bara arbetsfördelning kvar. Alla arbeten är en samtidighet av manuellt och intellektuellt arbete. Under kommunismen är också konsumtionen socialiserad. Den borgerliga kärnfamiljen har slutgiltigt dött bort. Barnuppfostran är en gemensam angelägenhet.

Kapitalismen är splittringens, isoleringens, ensamhetens, tjuveriets och utsugningens system.

Kommunismen är gemenskapens, sammanhållningens, solidaritetens och den fullständiga frigörelsens.

VI VILL INGA DELREFORMER FÖR ATT LAPPA IHOP ETT RUTTET SYSTEM!

VI VILL SLUT PÅ FÖRTRYCKET!

VI VILL SLUT PÅ ENSIDIGHETEN, FÖRDUMNINGEN, STYMPNINGEN!

VI VILL HELHETEN – VI VILL ALLT – FÖR KOMMUNISMEN!

Ordlista

administratör – person som sysslar med ledande uppgifter inom privat eller offentlig förvaltning.

anarkism – en radikal, småborgerlig strömning inom arbetarrörelsen, som predikar en långtgående individualism. Anarkismen är fientlig mot det kommunistiska partiets ledarskap för arbetarklassen. Den vill visserligen krossa den borgerliga staten men erkänner inte nödvändigheten av en proletär statsmakt efter revolutionen. Anarkisterna är också emot att produktionen centraliseras i övergångssamhället och de är för små produktionsenheter.

arbetarsjälvständighet – arbetarnas förmåga att ta självständiga kampinitiativ, organisera sej utanför den reformistiska fackliga och politiska apparaten och utveckla ett kommunistiskt perspektiv.

arbetsdelning – arbetets specialisering och uppsplittring i olika yrkesroller. Under kapitalismen har arbetsdelningen gått så långt, att den hotar systemets existens. Historiskt har den dock på ett avgörande sätt höjt arbetets produktivitet. Att avskaffa arbetsdelningen är inte möjligt förrän i samband med övergången till det klasslösa samhället, kommunismen. Men

kampen mot den måste påbörjas långt tidigare. Arbetsdelningen måste skiljas från arbetsfördelning, som innebär att man *tillfälligt* specialiserar sej för att tillsammans med andra lösa en uppgift. Specialiseringen bör inte heller vara av grundläggande natur. t. ex. en uppdelning i intellektuellt arbete för somliga och manuellt arbete för andra. En arbetsfördelning kommer självfallet alltid att vara nödvändig.

arbetsrotation – att man skiftar mellan olika jobb på samma arbetsplats, så att överblicken över arbetsplatsen förbättras (och därmed möjligheterna att ta över produktionen) och den nedbrytande bundenheten till en och samma arbetsuppgift försvinner.

auktoritär – självtillräcklig, förtryckande avantgarde-förtrupp

bruksvärde – den egenskap hos ett ting som gör att det tillfredsställer ett eller ett annat mänskligt behov.

bytesvärde – uttrycker det förhållande vari bruksvärden av ett slag byts mot bruksvärden av annat slag. t. ex. en kostym mot 40 kg kaffe.

desorganisera – upplösa, hindra från organisering.

”det döda arbetet” – syftar på maskinerna i produktivkraftsrelationen. Relationens andra element är då det ”levande arbetet”, arbetskraften. Under kapitalismen domineras det ”levande” arbetet av det ”döda” (kapitalistiska produktivkrafter). Kampen för socialism ställer som uppgift att omvälva detta förhållande, skapa socialistiska produktivkrafter.

dialektik – läran om naturens, samhällets och tänkandets allmänna rörelse- och utvecklingslagar. Enligt den marxistiska dialektiken, den dialektiska materialismen, är motsättningarna drivkraft en i all utveckling. Därför används dialektik ibland i betydelsen ”ömsesidigt utbyte”, ”fruktbart växelspel” mellan två företeelser.

dynamik – spel mellan olika krafter

empiriskt förankrade – grundade på undersökningar av den konkreta verkligheten.

exploatering – utnyttjande

fascism – i första hand en statsform, som uppstod på 20-talet i Mellaneuropa vid övergången från konkurrenskapitalism till monopolkapitalism. Det blev lösningen i en situation av akut kris för bourgeoisin. Mellankrigsfascismen strävade framgångsrikt att krossa arbetarklassens organisationer. Sin massbas hade den i småbourgeoisin, men den utövade sin diktatur i finanskapitalets och storgodsägarnas intresse. I andra hand brukar man med fascism mena en rad uttryck för den historiska fascismen som undertryckande av de borgerliga demokratiska rättigheterna, militär och polisiär repression mot och förföljelse av progressiva samhällsskikt och organisationer.

feodalism – det produktionssätt som i Europa föregår kapitalismen och kännetecknas av att producenterna (bönder och hantverkare) själva äger produktionsmedlen och kan sätta dem i arbete samt utför sitt merarbete till följd av utomekonomiskt, politiskt och ideologiskt tvång. Under kapitalismen däremot varken äger producenterna (arbetarna) produktionsmedlen eller kan själva sätta dem i arbete, och merarbetet avpressas dem till följd av de ekonomiska förhållandena – de är tvungna att sälja sin arbetskraft.

hierarki – system med succesivt högre rang, så att det bildar ett slags pyramid: toppstyrt system.

högeropportunism – strömning inom den revolutionära rörelsen, som under förevändning av att vilja ena arbetarna (och ”folket”) ifråga om dagskraven ”böjer knä” för och underordnar sig reformistisk och borgerlig politik och ideologi.

ideologi – världsåskådning, den uppfattning av verkligheten som en individ, ett samhällsskikt

eller en samhällsklass har och som möjliggör ett någorlunda enhetligt handlande.

intellektuellt arbete – arbete med huvudet (i motsats till manuellt arbete = kroppsarbete), dvs. planering, administration, undervisning m. m.

kader – se kaderorganisation.

kaderorganisation – organisation där medlemmarna väljs in efter noggrann prövning på grund av att de ställs inför särskilt svåra uppgifter som medlemmar (kadrer).

kapital – pengar används som kapital, när de används för att köpa en vara och sedan sälja den eller med dess hjälp framställa och sälja andra varor.

kapitalistfarare – person som sällar sig till kapitalisterna

klass för sig – en klass med utvecklat klassmedvetande och politiska organisationer, som för kamp för klassens objektiva intressen.

klass i sig – en klass som visserligen kan föra en ekonomisk kamp men som inte har utvecklat det klassmedvetande och de organisationsformer som krävs för en kamp för dess objektiva intressen.

kolonial av koloni – område som imperialismen lagt under sig, som är eller präglas av att ha varit en koloni. U-länderna kallas i allmänhet koloniala länder av marxister.

Kommunistiska Internationalen – (Komintern, III Internationalen) bildades 1919 och var en sammanslutning av nationella kommunistiska partier världen över. Det ryska bolsjevikpartiet blev starkt dominerande, och efter Stalinfraktionens seger över vänsteroppositionen i partiet 1927 än mer än tidigare. Efter en period av katastrofalt sektaristisk politik slog Komintern vid 30-talets mitt i stället in på en högeropportunistisk folkfrontspolitik mot fascismen. Komintern upplöstes 1943 som eftergift åt de med Sovjetunionen allierade staterna.

korporativ – ett korporativt samhälle är ett samhälle där partier, intresseorganisationer och finansgrupper knyts upp till statsapparaten, samtidigt som parlamentet skjuts åt sidan till förmån för den verkställande makten. Den fascistiska italienska staten var en korporativ stat, men korporativa tendenser utmärker allmänt dagens monopolkapitalistiska stater.

korruption – mutväsen

kreditexpansion – ökning av krediterna. Kreditexpansion är nödvändig för kapitalismen och skapas till mycket stor del genom nyproduktion av betalningsmedel. Då ett överskott på betalningsmedel skapas för att bemästra överproduktionstendenserna under monopolkapitalismen, leder detta till inflation.

liberal – av liberalism, den ekonomiska och politiska ideologi som bourgeoisin bars upp av när den störtade feodalismen. Liberalismen stod för näringslivets frihet från statsingripanden, för avskaffandet av ståndsprivilegier och införande av parlamentarism och demokratiska rättigheter. Den klassiska liberalismen var intimt förbunden med konkurrenskapitalismen. Under monopolkapitalismen har liberala idéer fått en snäv klassbas i små- och mellanborgerliga skikt samt i mellanskikten.

liberalisering – uppmjukning av lagar eller praxis i riktning mot större individuell frihet.

Liu Shao-chi – ledare för den högerfraktion som stod mot Mao Tsetungfraktionen i Kinas kommunistiska parti under en följd av år, innan han slutgiltigt besegrades i samband med kulturrevolutionen.

lönekaka – den s. k. teorin om lönekakan innebär att man räknar ut ett samhällsekonomiskt utrymme för löner, en bestämd lönesumma att fördela bland alla lönearbetare, för att hålla ner priserna. Denna teori, som tillbakavisades redan av MARX, används av SAF-LO för att pressa ner arbetarnas lönekrav.

manuellt arbete – arbete med händerna. kroppsarbete.

marknad – det ”område” där utbud och efterfrågan på varor och tjänster regleras mot varandra.

mervärde – värdet av det obetalda arbete (merarbete) som arbetaren utför åt kapitalisten.

militant – kämpe, stridbar

monopolkapitalism – ett annat namn för imperialismen, det stadium kapitalismen övergick i under 1900-talets första decennier. Monopolkapitalismen utmärks bl. a. av att produktion, kapital och ägande samlas på ett fåtal händer, att bank- och industrikapital smälter samman, att företag i allt större utsträckning etablerar sig utomlands, att det uppkommer multinationella jätteföretag och att staten får en allt större ekonomisk roll.

nationalprodukt – borgerlig beteckning på priset av samtliga bytesvärden som under ett år producerats i ett land. Nationalprodukten anger inget om hur produktionen fyller människans behov. Hemarbetet räknas inte t. ex. in i nationalprodukten. Det innebär därför en höjning av nationalprodukten om vi t. ex. övergår från att laga mat hemma till att äta på restaurang. Ytterligare några exempel som visar på det orimliga i att använda nationalprodukten som någonting slags värdemätare på ett lands standard: många trafikolyckor som leder till många reparationer höjer nationalprodukten, varor som snabbt förstörs höjer nationalprodukten, många bilar istället för ökad kollektiv trafik höjer nationalprodukten etc.

objektiv – som överensstämmer med verkligheten, sann, egentlig. Motsatsen subjektiv har med det mänskliga medvetandet eller klasskampsförhållandena att göra, medan objektiv används om den verklighet som existerar oberoende av våra föreställningar och de ekonomiska, politiska och ideologiska strukturer i samhället, som tilldelar människorna olika yrkesroller.

organisk sammansättning – kapitalets organiska sammansättning är ett mått på förhållandet mellan värdet av maskinutrustning, råvaror och fabriksbyggnader å ena sidan (konstant kapital) och värdet av den i produktionen sysselsatta arbetskraften å andra sidan (variabelt kapital). Den organiska sammansättningen uttrycks i formeln $k/(k+v)$, där k betecknar konstant kapital och v variabelt kapital.

process – historiskt förlopp.

producent – tillverkare

produktionsförhållanden – uttrycker förhållandet mellan deltagarna i produktionsprocessen (de direkta producenterna och expropriatorerna, de som tillägnar sig de direkta producenternas merarbete) och produktionsmedlen (råmaterial, verktyg, maskiner.)

produktionssätt – bestäms av produktionsförhållandena. I det kapitalistiska produktionssättet råder kapitalistiska produktionsförhållanden, som kännetecknas av att de direkta producenterna (arbetarna) varken äger eller själva har förmåga att sätta produktionsmedlen i arbete. Expropriatorn (kapitalisten) kontrollerar produktionsmedlen, organiserar arbetsprocessen och tillägnar sig det mervärde arbetaren skapar. - Produktionssätt är ett abstrakt begrepp. I en konkret *samhällsformation* t. ex. Sverige 1973, finns det alltid fler än ett produktionssätt samtidigt, men ett av dem är dominerande.

produktivkrafter – betecknar de faktorer, som är grundläggande för den materiella produktionen:

- 1) de objektiva produktionsvillkoren, produktionsmedlen.
- 2) de subjektiva produktionsvillkoren, producenterna och deras kunnande.
- 3) arbetets omedelbara organisation, graden och arten av arbetsdelning.

profitkvot – förhållandet mellan kapitalistens inkomst av utsugningen av arbetaren (profiten,

omvandlat mervärde) och hans totala kostnader, dvs. $m/(k+v)$.

reaktionär – bakåttsträvare, ”mörkblå”.

reell – verklig, egentlig

reformism – riktning inom arbetarrörelsen, som ursprungligen tänkte sig att arbetarna skulle uppnå socialismen genom majoritet i parlamentsvalen, tillsättande av en arbetarregering och successiva reformer. Idag har högern inom bl. a. den svenska socialdemokratin inga tankar på socialism, utan strävar att bevara kapitalismen.

rentiär – person som i huvudsak lever av utdelningen på pengar och värdepapper.

reproduktion – återskapande. Används om både kapital och arbetskraft. Kapitalets reproduktion innebär försäljning av de producerade varorna och nyinvesteringar i produktionsmedel och arbetskraft. Läggs en del av mervärdet till det ursprungliga kapitalet för produktionens utvidgning, kallas reproduktion för ackumulation. Även arbetskraften måste reproduceras – arbetaren behöver mat, kläder, tak över huvudet, vård, kultur för att säkra sitt släktes fortbestånd. Det ”område” där arbetskraften reproduceras kallas reproduktionsfären eller bara reproduktionen.

revisionism – betecknar strömningar inom arbetarrörelsen, som har avlägsnat sig från (reviderat) den vetenskapliga socialismen, t. ex. reformismen. Den äldre revisionismen hade sin bakgrund i den långa fredsperioden mellan Pariskommunen 1871 och den första ryska revolutionen 1905 samt möjligheten att knyta upp privilegierade arbetargrupper till kapitalismen med hjälp av imperialistiska extraprofiter. Sitt teoretiska språkrör fick den i E. Bernstein, som hävdade att kapitalismen gått in i ett krisfritt stadium och att Marx' revolutionsteori därför var oriktig, att arbetarna mycket väl kunde ta över och bruka den borgerliga staten för sina syften m. m. Den yngre revisionismen sammanhänger framför allt med urholkningen av den proletära diktaturen i Sovjetunionen under Stalin, men den yttrade sig öppet först på XX partikongressen 1956 som försvar för idéerna om fredlig övergång till socialismen, fredlig samexistens med imperialismen och ”hela folkets stat”.

Saltsjöbadsavtalet – slöts 1938 i en anda av bästa samförstånd mellan LO och SAF (”Saltsjöbadsandan”). Det lade grunden för klassarbetspolitiken som institution. Genom avtalet blev det i praktiken omöjligt för arbetarna att vidta slagkraftiga lagliga stridsåtgärder.

samhälleligt vara – människans hela existens som samhällsvarelse, dvs. i förhållande till andra människor.

småproduktion – en egentligen förkapitalistisk typ av produktion, som kvarstår under kapitalismen men succesivt trängs tillbaka. Småproducenterna kontrollerar liksom kapitalisterna produktionsmedlen men lever samtidigt liksom arbetarna av sitt eget arbete, åtminstone i huvudsak, om de har några anställda. Småbönder och företagare är typiska exempel.

stalinism – ett system av avvikelser från marxismens teori och praktik, som utvecklades under Stalinepoken, underminerade proletariatets diktatur i Sovjetunionen och beredde vägen för den öppna revisionismen på XX partikongressen 1956. Avvikelserna gällde bl. a. ett auktoritärt förhållande mellan parti och massa, ett felaktigt sätt att lösa motsättningar, en mekanisk syn på förhållandet mellan produktivkrafter och produktionsförhållanden och en borgerlig industrialiseringsmodell. Men stalinismen var självfallet inte en mans verk, utan hade objektiva orsaker. Några av de viktigaste var: 1) den ryska revolutionens nationella isolering 2) upplösningen av proletariatet och råds makten under inbördeskriget 3) landsbygdens och småproduktionens övervikt och bolsjevikernas bristande förankring hos småproducenterna 4) bristande beredskap för den uppkomna historiska situationen 5) brister i föregångarnas, bolsjevikernas, teori och praktik. KFML(r) och SKP representerar stalinismen i Sverige.

”Stora språnget” – ett led i Maos radikala massmobilisering 1958, som innebar en väldig

satsning på lokala småindustrier, konstbevakning, vägbygge, skogsplantering m. m. Rörelsen gick på sina håll till våldsamma överdrifter men gav massorna mycket viktiga erfarenheter.

subjektiv – motsats till objektiv, se objektiv.

trotskism – riktning inom den världskommunistiska rörelsen, som utgår från den s. k. Vänsteroppositionen i 20-talets Sovjetunionen och den av Trotskij grundade IV Internationalen. Politiskt har trotskismen med få undantag spelat en obetydlig roll och hänvisats till en klassbas i intellektuella skikt. Teoretiskt står den för en felaktig analys av övergångssamhällena, en mekanisk syn på förhållandet parti – massa och det internationella uppbygget m. m. Inom ramen för IV Internationalen ryms både högeropportunistiska och sekteristiska avvikelser. I Sverige representeras trotskismen av RMF.

valutakris – kris i det internationella betalningssystemet. Efter 2:a världskriget blev dollarn det betalningsmedel som användes i internationella affärer. USA:s stora överskott i betalningsbalansen vändes till ett underskott genom att dollars pumpades in i de krigsdrabbade länderna och genom imperialistiska krigsföretag som Vietnamkriget. Den kapitalistiska ekonomin sattes på fötter men till priset av att dollarn förlorade sin täckning. Idag kan USA bara förbättra sin ekonomi till priset av en världsdepression – de främsta konkurrenterna har byggt sin expansion på den efterfrågan som de amerikanska sedelpressarna skapat.

varuproduktion – innebär att det produceras för att sälja på en marknad. Vi skiljer mellan varuproduktion och bruksvärdesproduktion, som innebär att saker görs för att vi behöver dem. Tidigare i historien var individuell bruksvärdesproduktion dominerande. Under kapitalismen är varuproduktionen det överlägset viktigaste. Kommunismen innebär att varuproduktionen är upphävd. Istället får vi en, kollektiv samhällelig bruksvärdesproduktionen. Produktionen bestäms av hela samhällets behov.

VUF – Vpk:s ungdomsförbund 1967-1970. Antog på kongressen 1970 namnet Marxist-Leninistiska Kampförbundet(MLK), för att några månader senare splittras i MLK och Förbundet KOMMUNIST.

vänsteroppositionen – fraktion i det ryska bolsjevikpartiet 1923-27 som stod under Trotskijs ledning. Fraktionen stod för en industrialisering, som man ansåg skulle finansieras genom exploatering av bönderna, vilket hade blivit ödesdigert för alliansen mellan arbetare och bönder. I andra frågor drev den en riktigare linje: plattformen från 1927 tar klar ställning för arbetardemokrati och proletarisering av partiet t. ex. Den förstod emellertid inte nödvändigheten av att utsträcka kampen mot arbetsdelningen till den ekonomiska basen, inte heller att arbetsdelningen i övergångssamhället ständigt återskapar borgerliga skikt, som måste kämpas ner. Vänsteroppositionen förs ofta fram som ett revolutionärt alternativ till den segrande Stalin-fraktionen av trotskister, men något sådant alternativ var den aldrig.

vänstersektarism – betecknar en politik som starkt överbetonar de allmänna aspekterna av revolutionen i förhållande till det konkreta läget. Därför innebär en vänstersektaristisk politik en avskärmning från massorna. Ofta beror vänstersektarism på dogmatism, dvs. oförmåga att göra analyser av det verkliga läget. Dogmatismen leder till att man bara kan föra en allmän, nästan oförståelig revolutionär propaganda. Vänstersektarism är den ena faran för kommunistiska organisationer, den andra är högeropportunism som innebär att den revolutionära sidan av den kommunistiska politiken helt nedtonas till förmån för en kamp för massornas kortsiktiga intressen.

överbyggnad – medan produktionsförhållandena utgör den ekonomiska basen i samhällsstrukturen, består överbyggnaden av politiken och ideologin. Förhållandet mellan bas och överbyggnad är dialektiskt med basen som den i sista hand bestämmande. Under medeltiden t. ex. kontrollerade bonden själv sina produktionsmedel. Detta ekonomiska förhållande tvingade fram ett förhållande till jordägaren av skiftande grader av livegenskap. Jordägarna, kyrkan

och feodalherrarna, måste lägga beslag på bondens merarbete med katolicismens och lagstiftningens hjälp, dvs. via överbyggnaden.